

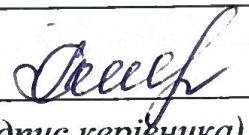
МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра обліку та аудиту

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на тему: Організація та методика підходи аудиту і аналізу оборотних
активів виробничого підприємства

виконано за матеріалами ТДВ «Яготинський маслозавод»

Здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня II курс, <u>ОМФЗ-24-1</u> групи, спеціальності «Облік і оподаткування» освітня програма «Державний аудит; судово-економічна експертиза у фінансових розслідуваннях	 (підпис здобувача вищої освіти)	<u>Паращенко Каріна Михайлівна</u> (Прізвище, ім'я, по-батькові)
Науковий керівник (науковий ступінь вчене звання)	 (підпис керівника)	<u>к.е.н., доцент</u> <u>Савченко Алла Миколаївна</u> (Прізвище, ім'я, по-батькові)
Керівник освітньо- професійної програми (науковий ступінь вчене звання)	 (підпис)	<u>к.е.н., доцент</u> <u>Рябчук Оксана Григорівна</u> (Прізвище, ім'я, по-батькові)

Допущено до захисту за рішенням кафедри обліку та аудиту
протокол від «26» січня 2026 № 14

Завідувач кафедри

(підпис)

д.е.н., професор
Лісовий Андрій Васильович
(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Реєстрація №

10

(дата)

23.01.2026

(підпис відповідальної особи)

[Signature]

Результати перевірки:

до захисту
(до захисту, на доопрацювання)

23.01.26 р.
(дата)

(підпис)

[Signature]

Результат захисту:

98/A/5
(оцінка)

06.02.26
(дата)

(підпис)

[Signature]

Голова комісії:

[Signature]
(підпис)

Лавренкова Т.М.
(ініціали, прізвище)

Члени комісії:

[Signature]
(підпис)

Лісовий А.В.
(ініціали, прізвище)

[Signature]
(підпис)

Савченко А.М.
(ініціали, прізвище)

[Signature]
(підпис)

Ганасюк О.В.
(ініціали, прізвище)

[Signature]
(підпис)

[Signature]
(ініціали, прізвище)

[Signature]
(підпис)

[Signature]
(ініціали, прізвище)

Бланк оцінювання випускної роботи

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, ПІБ
------------------	-------------------------	--------------------------	----------	-----------

ОЦІНЮВАННЯ ДІПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ

1. Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	30		
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	10		
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	50		

ОЦІНЮВАННЯ ДІПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ

1. Доповідь	від 0 до 10	10		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		
4. Апробація	від 0 до 10	8		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	48		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	98		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
98	A	5	06.02	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	EX	2 (незадовільно)

АНОТАЦІЯ

Організація та методика аудиту і аналізу оборотних активів виробничого підприємства

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення теоретико-методичних аспектів обліку, аудит та аналізу оборотних активів підприємства, вивчення практичних засад обліку та аудиту ТДВ «Яготинський маслозавод», а також проведення аналізу господарської діяльності компанії, з метою виявлення стану господарських процесів.

Завданнями роботи є: вивчити та проаналізувати існуючі наукові публікації щодо сутності категорії «оборотних активів»; з'ясувати якість та рівень нормативного забезпечення національного законодавства з питань регулювання процесів обліку, аналізу та контролю оборотних активів; провести оцінку загально-економічного стану ТДВ «Яготинський маслозавод»; дослідити організацію та методику облік оборотних активів в компанії ТДВ «Яготинський маслозавод»; дослідити організацію та методику аналіз ефективності використання оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод»; дослідити організацію та методику аудиту оборотних активів в компанії ТДВ «Яготинський маслозавод»; сформулювати рекомендації, реалізація яких дозволить поліпшити ефективність господарювання компанії ТДВ «Яготинський маслозавод».

Предметом дослідження виступають організаційно-методичні питання обліку, аналізу та аудиту використання оборотних активів підприємства.

Об'єктом дослідження є облік, аналіз та аудит використання оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод».

Базою дослідження є ТДВ «Яготинський маслозавод».

За результатами дослідження сформовані пропозиції прискорення оборотності та використання оборотних активів, оптимізація їх структури. Одержані результати можуть бути використані і у подальших наукових дослідженнях актуальних проблем обліку, аудиту та аналізу ефективності використання оборотних активів.

Ключові слова: оборотні активи, аналіз, облік, аудит, оцінка, ефективність використання, облікова політика, первинні документи, коефіцієнт, аудиторський звіт.

Рік виконання дипломної роботи 2025.

Рік захисту роботи 2026.

ABSTRACT

Theoretical and practical aspects of accounting, control and analysis of the efficiency of the use of negotiable

The purpose of the qualification work is to study theoretical and methodical aspects of accounting, control and analysis of working assets of the enterprise, to study practical principles of accounting and control, and also to carry out analysis of economic activity of the company, with the purpose of revealing the state of economic processes.

The objectives of the work are: to study and analyze the existing scientific publications concerning the essence of the category of "working assets"; to find out the quality and level of normative provision of the national legislation on regulation of processes of accounting, analysis and control of working assets; to conduct an assessment of the general-economic state ; to study the organization and accounting of working assets in the company. To study the organization and methodology of the analysis of the efficiency of the use of working assets to study the organization and methodology of the control of working assets in the company to formulate recommendations, realization of which will improve the efficiency of the management of the company .

The subject of the research is the organizational and methodological issues of accounting, analysis and control of the use of the company's working assets.

The object of the research is the accounting, analysis and control of the use of working assets.

The basis of the research is the agricultural enterprise.

According to the results of the research, the proposals of acceleration of turnover and use of working assets, optimization of their structure are formed. The obtained results can be used in further scientific researches of actual problems of accounting, control and analysis of effectiveness of use of working assets.

Key words: current assets, analysis, accounting, control, assessment, efficiency of , accounting policy, primary documents, coefficient, audit report.

The year of performance of degree work is 2025.

The protection year is 2026.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади та організаційно-економічний контекст дослідження оборотних активів підприємства.

1.1. Критичний аналіз літературних джерел та характеристика підходів до оборотних активів підприємства

1.2. Загально-економічна характеристика фінансово-господарської діяльності ТДВ "ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД"

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АНАЛІЗУ І АУДИТУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»

2.1. Організація та методика обліку оборотних активів підприємства

2.2. Методика аналізу ефективності використання оборотних активів підприємства

2.3. Методика аудиту ефективності використання оборотних активів підприємства

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ЇХ СТРУКТУРИ

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

В обставинах глибокої фінансової нестабільності перед власниками компаній гостро постає завдання виживання в кардинально незвичних умовах ринку. Задля підтримання економічної стійкості та ліквідності суб'єкта господарювання виникає необхідність оптимізації рівня видатків, покращення операційної гнучкості, мінімізації обсягів внутрішніх і зовнішніх боргів. Вказані складнощі безпосередньо стосуються питань модернізації експлуатації оборотних активів установи, оскільки мобільні активи компанії виступають одним із найголовніших елементів продуктивного розвитку бізнесу. Оборотні активи становлять стратегічну складову одиницю капіталу та відіграють визначальну балансову функцію у його роботі. Ресурси представляють собою активи, що здатні конвертуватися у реальні гроші або вони залучаються у технологічному циклі протягом короткого часового проміжку — фактично не довше одного року.

Разом із тим, сьогодні спостерігаються певні прорахунки у практиці здійснення перевірок та оцінки поточних активів, що спричиняє зайві втрати і падіння прибутковості фірми в цілому. Питання накопичення та раціонального оперування оборотними активами організації наразі залишається надзвичайно пріоритетним для дослідників, як національних так і закордонних.

Значний доробок у формування методологічних основ контролю та аналізу вклали такі спеціалісти, як Стоянова-Коваль С. С., Білейченко О. Г., Чухно І. С., Бурбело О. А., Гречан А. П., Царенко О. В., Піскульова І. В. та інші.

Метою роботи виступає дослідження концептуальних положень аудиту та моніторингу оборотних активів установи, вивчення прикладних аспектів на базі даних ТДВ «Яготинський маслозавод», а також діагностика господарської активності, задля встановлення істинного фінансового становища.

Завданнями кваліфікаційного дослідження є:

систематизувати та опрацювати наявні теоретичні джерела щодо фінансової природи терміну «оборотні активи»;

надати опис загального фінансового стану ТДВ «Яготинський маслозавод»;

ознайомитися з принципами та порядком обліку мобільних активів ТДВ «Яготинський маслозавод»;

проаналізувати структуру та інструментарій оцінки продуктивності використання ресурсів ТДВ «Яготинський маслозавод»;

вивчити механізми та процедури проведення аудиту поточних активів ТДВ «Яготинський маслозавод»;

сформувати практичні поради, впровадження яких допоможе підвищити результативність менеджменту ТДВ «Яготинський маслозавод».

Об'єктом виступає процес аналізу та аудиту експлуатації оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод».

Предметом дослідження є теоретико-прикладні аспекти перевірки та оцінки ефективності використання активів підприємства.

Базою дослідження визначено ТДВ «Яготинський маслозавод».

Інформаційним підґрунтям для підготовки роботи стали правові положення України, постанови Уряду, а також бухгалтерські звіти ТДВ «Яготинський маслозавод».

Наукова новизна результатів полягає у формулюванні та впровадженні методів оптимізації управління оборотними активами ТДВ «Яготинський маслозавод».

РОЗДІЛ 1

Теоретичні засади та організаційно-економічний контекст дослідження оборотних активів підприємства.

1.1.Критичний аналіз літературних джерел та характеристика підходів до оборотних активів підприємства

Визначальним індикатором, який описує економічне становище суб'єкта господарювання, виступають оборотні активи. Оскільки від наявного обсягу кожного з елементів мобільних активів залежить потенціал організації здійснювати ефективну фінансово-виробничу діяльність. Поточні активи становлять фундаментальну частину фінансового базису будь-якої компанії. Їхня значимість виявляється у декількох стратегічних напрямках:

оборотні активи гарантують суб'єкту господарювання ліквідність, що визначає її спроможність трансформувати ресурси у готівку або грошові аналоги для покриття поточних фінансових боргів. Наприклад, виробничі запаси можуть бути реалізовані у кошти через збут товарів чи робіт;

оборотні активи, зокрема сировина, готова продукція, а також дебіторські зобов'язання, дозволяють установі стабільно підтримувати технологічні цикли та гарантувати реалізацію товарних запасів чи сервісів;

наявність надлишкових обігових коштів створює умови для фірми адаптуватися до ринкових коливань, впроваджувати перспективні проєкти та реалізовувати шанси для масштабування, такі як відкриття нового цеху чи завоювання сегментів ринку;

оптимальний обсяг оборотних активів сприяє нівелюванню загрози дефіциту ресурсів чи послуг для покриття потреб покупців. Також, збалансована структура активів сприяє зниженню ймовірності грошових збитків;

ефективне адміністрування оборотними активами дає змогу вдосконалювати обіговий капітал, мінімізуючи видатки на утримання складів і гарантуючи зразкову швидкість обертання фінансів.

Вказані чинники акцентують увагу на важливості якісного менеджменту оборотними активами задля підтримки стабільності та продуктивної роботи організації на ринку. Все частіше виникає дискусія стосовно теоретичної природи оборотних активів. У нинішньому обліковому середовищі існує безліч ідентичних термінів, а саме: «оборотний капітал», «мобільні засоби», «обігові кошти», «поточні активи», проте тривають запеклі дебати навколо цих категорій, а спільного консенсусу досі не знайдено, що негативно позначається на самій методології бухгалтерського обліку в державі. Аналіз національних наукових публікацій доводить наявність розбіжностей у поглядах: з одного боку, вчені диференціюють поняття «оборотний капітал» та «оборотні активи», з іншого ж спостерігається їхнє цілковите ототожнення.

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика термінології

Термін	Ключова характеристика	Джерело/Підхід
Оборотні кошти	Сукупність грошових ресурсів, авансованих у виробництво	Фінансовий підхід
Оборотні активи	Матеріальні та грошові цінності зі строком використання < 1 року	Бухгалтерський підхід
Чистий робочий капітал	Різниця між оборотними активами та поточними зобов'язаннями	Аналітичний підхід

Сучасна економічна думка виділяє три основні підходи до розуміння сутності оборотних активів:

1. Бухгалтерсько -нормативний підхід: Базується на НП(С)БО 1. Оборотні активи розглядаються як грошові кошти та ресурси, призначені для реалізації або споживання протягом 12 місяців або одного операційного циклу.
2. Функціональний (процесний) підхід: Акцентує увагу на безперервному кругообігу. Активи послідовно змінюють форму: *Грошова* → *Виробнича* → *Товарна* → *Грошова*.
3. Ризико-орієнтований підхід (актуальний у 2024-2025 рр.): Розглядає оборотні активи як найбільш ліквідну частину майна, що виступає «буфером» безпеки в умовах воєнного стану та економічної нестабільності.

У сучасній економічній літературі поняття «оборотні активи» не є однозначним. Аналіз публікацій останніх років дозволяє виділити три ключові трансформації цього терміну:

Нормативно-правовий аспект: Згідно з НП(С)БО 1, це ресурси, що забезпечують діяльність протягом одного року.

Управлінський аспект: Це «робочий капітал» (working capital), що визначає маневреність підприємства.

Стратегічний аспект (2023-2025 рр.): Це інструмент забезпечення фінансової стійкості в умовах логістичних та воєнних ризиків.

Мельник Н.Г. визначає «активи як стратегічний ресурсний потенціал, що в умовах МСФЗ має оцінюватися через призму "справедливої вартості" та здатності до швидкої генерації грошових потоків» [1, с.12].

Науковець Гуцаленко О. О., трактує «оборотні активи як динамічну цифрову категорію, управління якою має базуватися на автоматизованому моніторингу дебіторської заборгованості та складських запасів» [2].

Задніпровський О. Г. розглядає їх як "безпековий буфер" підприємства. Наголошує, що в харчовій промисловості оборотні активи — це передусім гарантія безперебійності поставок у критичних умовах [3, с.45].

Левицька С. О. пропонує аналітичний підхід, де оборотні активи є головним інструментом забезпечення "операційної мобільності" та гнучкості бізнес-моделі підприємства [4].

Балдинюк А. Г. акцентує на фінансовій стійкості: оборотні активи — це найбільш ризикована частина майна, ефективність якої залежить від мінімізації циклу "гроші-товар-гроші".

Узагальнення поглядів сучасних дослідників дозволяє стверджувати, що відбулася еволюція наукової думки. Якщо раніше оборотні активи розглядалися переважно як бухгалтерська категорія (залишки на рахунках), то у працях Н. Г. Мельник та О. О. Гуцаленко вони позиціонуються як інструмент управління ліквідністю в реальному часі. Особливо важливою для нашого дослідження ТДВ «Яготинський маслозавод» є позиція О. Г. Задніпровського, який підкреслює

специфіку управління активами у харчовій галузі через призму логістичних ризиків та продовольчої безпеки.

Для критичного огляду літератури пропонується систематизація думок провідних вітчизняних вчених у формі таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Характеристика сучасних підходів до визначення оборотних активів

Автор, рік	Сутність підходу	Ключова теза / Особливість
Мельник Н. Г. (2025)	Вартісний	Оборотні активи як джерело генерації майбутніх економічних вигод за справедливою вартістю (МСФЗ).
Гуцаленко О. О. (2024)	Цифровий	Акцент на автоматизації контролю та "цифровому сліді" активів у системі обліку.
Задніпровський О. Г. (2023)	Галузево-ризиковий	Визначення активів як засобу забезпечення продовольчої безпеки (актуально для харчопрому).
Левицька С. О. (2024)	Аналітичний	Оборотні активи як індикатор операційної мобільності підприємства.
Балдинюк А. Г. (2022)	Циклічний	Наголос на мінімізації тривалості операційного циклу для збереження ліквідності.

Дослідження нормативно-правового поля України вказує на наявність суттєвих термінологічних розбіжностей у законодавстві. Зокрема, Господарський кодекс України визначає оборотні засоби як сукупність сировини, палива, матеріалів та МШП (малоцінних та швидкозношуваних предметів), включаючи інше майно виробничого й невиробничого характеру. Проте така дефініція охоплює виключно оборотні виробничі фонди, залишаючи поза увагою фонди обігу. Залишається дискусійним питання, чи охоплює це визначення весь обсяг оборотних активів, адже у ньому не згадуються такі критично важливі елементи, як грошові активи, поточні фінансові інвестиції та дебіторська заборгованість.

В Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження методики оцінки об'єктів оренди» [12] використовуються терміни необоротні засоби та

оборотні засоби, оборотні матеріальні засоби. Відповідно зазначеного нормативного акту належність майна до тієї чи іншої складової, необхідно визначати згідно із П(С)БО 9 «Запаси», П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції».

В таблиці 1.3 наведемо основні нормативні документи, що визначають сутність оборотних активів.

Таблиця 1.3

Визначення поняття «оборотні активи» відповідно нормативно-правового регулювання

Нормативний документ	Визначення поняття
1	2
Господарський кодекс України (п.4 ст. 139)	«Оборотними засобами є сировина, паливо, матеріали, малоцінні предмети та предмети, що швидко зношуються, інше майно виробничого і невиробничого призначення, що віднесено законодавством до оборотних засобів» [7]
НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (п.3)	«Оборотні активи – «гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [9]
МСБО 1 «Подання фінансової звітності» (п.66)	«Суб'єкт господарювання повинен класифікувати актив як поточний, якщо: а) він сподівається реалізувати цей актив або має намір продати чи спожити його у своєму нормальному операційному циклі; б) він утримує актив в основному з метою продажу; в) він сподівається реалізувати актив протягом дванадцяти місяців після звітного періоду; або г) актив є грошовими коштами чи еквівалентами грошових коштів (як визначено у МСБО 7), якщо немає обмежень щодо обміну чи використання цього активу для погашення зобов'язання принаймні протягом дванадцяти місяців після звітного періоду» [10]
П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»	«Визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності. Це Положення (стандарт) застосовується з урахуванням особливостей оцінки та розкриття інформації щодо дебіторської заборгованості, встановлених іншими положеннями бухгалтерського обліку» [11]
П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції»	«Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності» [12]
П(С)БО 30 «Біологічні активи»	«Визначає методичні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про біологічні активи і про одержані в процесі

	їх біологічних перетворень додаткові біологічні активи й сільськогосподарську продукцію та розкриття інформації про них у фінансовій звітності» [13]
П(С)БО 9 «Запаси»	«Визначає методичні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності. Норми цього Положення (стандарту) застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних установ)» [14]
Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій	«Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб» [15].

Джерело: згруповано автором на основі [7-15]

Варто підкреслити, що засадничим актом, який регулює організацію обліково-аналітичних процедур в Україні, виступає Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». У зв'язку з цим, вивчення законодавчого підґрунтя функціонування оборотних активів є першочерговим завданням. Аналіз існуючих дефініцій свідчить про змістовне розкриття терміну «оборотні активи», проте їхня глибока економічна сутність часто залишається невисвітленою. Це зумовлено тим, що дана категорія об'єднує в собі як речові (матеріальні), так і фінансові (грошові) активи. Традиційний поділ ресурсів на оборотні виробничі фонди та фонди обігу часто ігнорує такий важливий елемент, як короткострокові фінансові інвестиції. Таким чином, звуження поняття оборотних активів лише до грошової форми є методологічно помилковим. Графічну інтерпретацію співвідношення дефініцій «оборотний капітал», «оборотні кошти» та «оборотні активи» представлено на рис. 1.1.

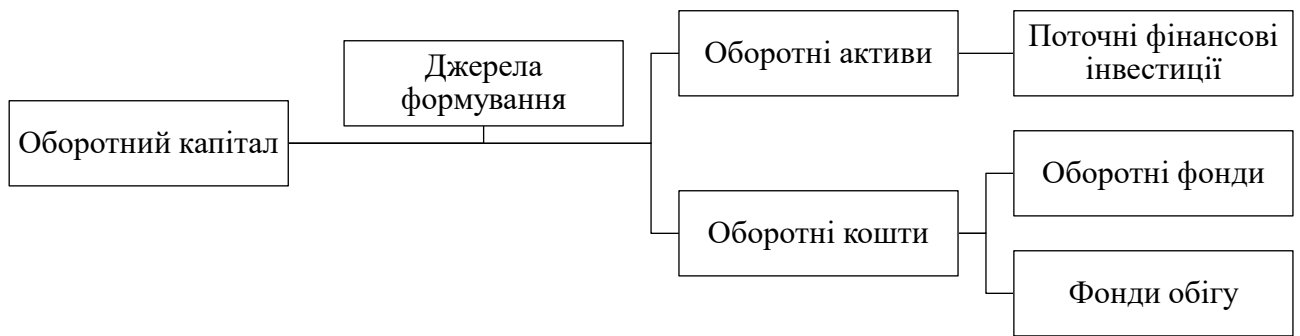

Рис. 1.1. Співставлення понять «оборотний капітал», «оборотні активи», «оборотні кошти».

Узагальнюючи викладений матеріал, варто констатувати, що дефініція «оборотні активи» є вужчою порівняно з категорією «оборотний капітал». Останній характеризується дуалізмом своєї фінансової природи: з одного боку, він відображає конкретний речовий склад активів, а з іншого — розкриває структуру джерел їх формування. Здійснений теоретичний огляд дозволив ідентифікувати засадничі аспекти трактування активів як економічного явища. Однозначне розуміння сутності цієї категорії має суттєве прикладне значення, оскільки коректне оперування термінологією оптимізує процеси управління на підприємстві. Це дозволяє глибше зрозуміти детермінанти виробничо-господарського циклу, забезпечити раціональне використання грошових ресурсів та розробити стратегічні прогнози щодо ефективного оперування оборотними активами.

1.2. Загально-економічна характеристика фінансово-господарської діяльності ТДВ "ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД"

ТДВ «Яготинський маслозавод» займає позицію одного з провідних вітчизняних виробників у молочному секторі. Підприємство функціонує в межах холдингу «Молочний альянс», що консолідує ключові потужності України з виготовлення та збуту молочних продуктів. Свою операційну діяльність завод розпочав у червні 1956 року, швидко ставши лідером переробної промисловості на Київщині. У 1960-х роках була здійснена масштабна модернізація об'єкта:

впроваджено новітнє технічне оснащення та газифікацію виробництва, що дозволило наростити потужність до 100 тонн сировини на день. У пострадянський період, у лютому 1994 року, державна установа пройшла процес корпоратизації, внаслідок чого була реорганізована у відкрите акціонерне товариство. Знаковим етапом розвитку стало приєднання заводу до складу групи «Молочний альянс» у 2006 році.

Світова фінансова нестабільність, що розпочалася у 2008 році, стала викликом для заводу, проте не зупинила його розвиток: якщо 2008 рік було завершено з прибутком 1,3 млн грн, то вже за підсумками 2009 року цей показник зріс до 9 млн грн. У 2011 році, згідно з рішенням акціонерів, відбулася зміна найменування на публічне акціонерне товариство. Динаміка фінансових результатів наступних років демонструвала стрімке зростання: чистий прибуток у 2012 році склав 33,2 млн грн, а після певного зниження у 2013 році (19,3 млн грн), відбувся суттєвий підйом — до 60,7 млн грн у 2015 році та рекордних 129 млн грн у 2016 році.

Важливим етапом корпоративного реформування став квітень 2017 року, коли загальними зборами було ухвалено рішення про зміну організаційно-правової форми. 17 квітня 2017 року підприємство офіційно розпочало діяльність як товариство з додатковою відповідальністю (ТДВ), що було зафіксовано відповідною державною реєстрацією.

Незважаючи на статус одного з провідних експортерів вершкового масла, наприкінці 2021 року підприємство зіткнулося з критичною ситуацією. Через стрімке зростання вартості енергоносіїв (ціна на газ зросла у понад 10 разів), керівництво заводу було змушене попередити партнерів про можливе скорочення обсягів поставок та ймовірну загрозу зупинки виробничих потужностей з початку 2022 року.

На сьогодні Яготинський маслозавод випускає понад 100 унікальних позицій молочної продукції під ТМ «Яготинське»: масло, топлене масло, молоко, сметану, кефір, айран, ряжанку, термостатну молочну продукцію, м'які і

кисломолочні сири, йогурти, какао на молоці, а також функціональний кисломолочний продукт «Геролакт».

Своєрідним еталоном якості підприємства протягом багатьох десятиліть залишається вершкове масло торговельної марки «Яготинське». За свою майже шістдесятирічну історію цей продукт здобув численні професійні нагороди, бездоганну репутацію та визнання серед споживачів.

Особливе місце в асортиментному портфелі заводу посідає інноваційний кисломолочний напій — закваска «Яготинська». Вона вирізняється високою концентрацією селективних молочнокислих бактерій, що надають продукту делікатний смак та забезпечують його дієтичну цінність. Варто підкреслити, що саме Яготинський маслозавод виступив піонером у розробці та масовому виробництві заквасок, готових до вживання, фактично сформувавши нову нішу на вітчизняному ринку молочних товарів.

Задля визначення результативності комерційної активності ТДВ «Яготинський маслозавод» та його позицій у конкурентному середовищі, доцільно здійснити комплексний аналіз ключових економічних показників за період 2022–2024 роки (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3

Основні економічні показники діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод»
за 2022-2024 рр.

Показники	2022 р.	2023 р.	2024р.	Зміни в абсолютних величинах 2024 р. від		Темпи зростання 2024 р. у % до	
				2022 р.	2023р.	2022 р.	2023р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Капітал (станом на кінець періоду)							
Загальний капітал, тис. грн.	2029019	2164580	2327696	298677	163116	114,72	107,54
Власний капітал, тис. грн.	685040	940195	815758	130718	-124437	119,08	86,76
Нерозподілений прибуток або непокриті збитки, тис. грн.	679715	934870	810433	130718	-124437	119,23	86,69
Позиковий капітал, тис. грн.	1343979	1224385	1511938	167959	287553	112,50	123,49
Ресурси							

Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	390541	415608	568761	178220	153153	145,63	136,85
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	1604930	1717107	1737059	132129	19952	108,23	101,16
- у тому числі: запасів, тис. грн.	165465	192592	253031	87566	60439	152,92	131,38
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	900	921	928	28	7	103,11	100,76
Фонд оплати праці, тис. грн.	195918	249790	298653	102735	48863	152,44	119,56
Економічні показники							
Чистий дохід від продажу продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	3736091	4857266	5635593	1899502	778327	150,84	116,02
Разом сукупний дохід за рік, тис. грн.	155639	255160	95563	-60076	-159597	61,40	37,45
Собівартість проданої продукції, тис. грн.	3090847	3979309	4872373	1781526	893064	157,64	122,44
Валовий прибуток , тис. грн.	645244	877957	763220	117976	-114737	118,28	86,93
Чистий фінансовий результат, тис. грн.	155639	255160	95563	-60076	-159597	61,40	37,45
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток, тис. грн.	291991	444037	237773	-54218	-206264	81,43	53,55
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	177841	308855	117388	-60453	-191467	66,01	38,01

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Протягом 2022–2024 рр. спостерігається стабільне зростання загального капіталу з 2 029 019 тис. грн до 2 327 696 тис. грн (ріст на 14,72% порівняно з 2022 роком). Це позитивний фактор, який свідчить про збільшення масштабів діяльності підприємства та його ресурсного потенціалу.

Власний капітал та нерозподілений прибуток у 2024 році відбулося різке скорочення власного капіталу на 124 437 тис. грн (або на 13,24%) порівняно з 2023 роком. Це відбулося за рахунок зменшення нерозподіленого прибутку. Така динаміка є негативною, оскільки знижує рівень фінансової незалежності підприємства.

Позиковий капітал у 2024 році цей показник зріс на 23,49% порівняно з попереднім роком, сягнувши 1 511 938 тис. грн. Зростання боргів на фоні зменшення власного капіталу свідчить про посилення фінансової залежності від кредиторів, що підвищує фінансові ризики.

Вартість основних засобів зросла на 45,63% за три роки, особливо інтенсивно у 2024 році (+36,85% до рівня 2023 року). Це позитивний фактор, який вказує на активне оновлення виробничих потужностей та інвестиції в модернізацію.

Спостерігається суттєве зростання вартості запасів — на 52,92% порівняно з 2022 роком. Хоча це може бути підготовкою до збільшення обсягів виробництва, надмірне зростання запасів може свідчити про затоварення складів або неефективне управління матеріальними ресурсами, що є негативним чинником для ліквідності.

Чисельність працівників зросла незначно (на 3,11% за весь період), проте фонд оплати праці збільшився на 52,44%. Випереджаюче зростання витрат на персонал порівняно з чисельністю свідчить про підвищення рівня заробітної плати, що є позитивним соціальним фактором, але створює додатковий тиск на собівартість продукції.

Чистий дохід від продажу демонструє впевнене зростання — на 50,84% порівняно з 2022 роком, досягнувши 5 635 593 тис. грн. Це головний позитивний фактор, який свідчить про розширення ринків збуту або зростання цін на продукцію.

Собівартість проданої продукції зростає швидше за дохід — на 57,64% за аналізований період. Це критично негативний фактор, оскільки витрати на виробництво випереджають темпи росту виручки, що призводить до зниження прибутковості.

Усі показники прибутку у 2024 році продемонстрували значне падіння порівняно з 2023 роком:

Валовий прибуток зменшився на 13,07%.

Чистий фінансовий результат скоротився на 62,55% (з 255 160 тис. грн до 95 563 тис. грн). Чистий фінансовий результат у 2024 році становив 95 563 тис. грн, що на 159 597 тис. грн менше, ніж у 2023 році. У порівнянні з попереднім (2023) роком, чистий прибуток склав лише 37,45% від його тогочасного рівня. Тобто прибутковість скоротилася майже втричі (на 62,55%).

У порівнянні з 2022 роком, коли чистий результат становив 155 639 тис. грн, показник 2024 року є значно нижчим — він становить лише 61,40% від рівня дворічної давнини.

Операційний прибуток знизився майже вдвічі (-46,45%). Таким чином, попри зростання доходів, загальна економічна ефективність підприємства у 2024 році суттєво погіршилася.

У 2024 році динаміка чистого фінансового результату ТДВ «Яготинський маслозавод» характеризується стрімким падінням, попри загальне зростання доходів підприємства. Ключові причини такої динаміки:

1. Диспропорція доходів і витрат: не враховуючи, що чистий дохід від продажу продукції у 2024 році зріс на 16,02% (до 5,6 млрд грн), собівартість продукції зростала швидшими темпами — на 22,44%. Це «з'їло» значну частку прибутку ще на етапі виробництва.

2. Падіння операційної ефективності: фінансовий результат від операційної діяльності скоротився майже вдвічі — на 46,45% порівняно з 2023 роком.

3. Фінансовий результат до оподаткування: цей показник також продемонстрував негативну динаміку, зменшившись на 61,99% порівняно з попереднім роком.

Ці зміни свідчать про те, що 2024 рік став для підприємства періодом низької економічної ефективності, коли значне розширення масштабів діяльності (ріст виручки та активів) не конвертувалося в реальний чистий прибуток через надмірне зростання витрат.

Відповідні зміни призвели до ослаблення фінансової стійкості ТДВ «Яготинський маслозавод». Збільшення частки позикового капіталу при одночасному падінні чистого прибутку робить підприємство вразливим до зовнішніх економічних коливань. Хоча підприємство нарощує активи (основні засоби), його здатність генерувати прибуток з цих активів знизилася.

Чинники, що найбільш вплинули на зміну економічної ефективності:

1. Випереджаюче зростання собівартості: Витрати на виробництво (сировина, енергоресурси) зростали швидше, ніж ціни реалізації продукції.

2. Зростання витрат на оплату праці: Значне підвищення фонду оплати праці (на 52,44%) без відповідного стрімкого росту продуктивності.

3. Збільшення боргового навантаження: Зростання позикового капіталу призвело до необхідності обслуговувати борги, що тисне на фінансовий результат.

4. Інвестиційна активність: Значне вкладення коштів в основні засоби у 2024 році, які ще не встигли дати повної віддачі у вигляді чистого прибутку.

Таким чином, ТДВ «Яготинський маслозавод» демонструє збільшення загального капіталу (+14,72%) та чистого доходу від продажу (+50,84% порівняно з 2022 роком). Проте у 2024 році відбулося негативне скорочення власного капіталу на 13,24% та зростання позикового капіталу на 23,49%, що посилює фінансову залежність заводу від кредиторів.

2024 рік відзначився стрімким падінням чистого прибутку, який склав лише 37,45% від рівня попереднього року (95 563 тис. грн проти 255 160 тис. грн у 2023-му). Це свідчить про те, що розширення діяльності не забезпечило очікуваної фінансової віддачі.

Основною проблемою є випереджаюче зростання собівартості (+57,64%) над темпами росту виручки (+50,84%) за трирічний період, що «з'їдає» валовий прибуток. Хоча підприємство активно інвестує в основні засоби (+45,63% за 3 роки) та підвищує заробітну плату (ФОП зріс на 52,44%), ці витрати наразі створюють надмірний тиск на собівартість продукції, не забезпечуючи відповідного зростання продуктивності.

3. Ключові чинники впливу на ефективність

Найбільший негативний вплив на загальну ефективність діяльності мали:

1. Зростання витрат на виробництво (сировина, енергія), що перевищило темпи росту цін на продукцію.
2. Збільшення фінансового навантаження через обслуговування боргового капіталу.
3. Логістичні та воєнні ризики, характерні для харчової промисловості в сучасних умовах.

Узагальнюючи результати дослідження, викладені у першому розділі, можна зробити такі висновки щодо теоретичних засад оборотних активів та поточного стану ТДВ «Яготинський маслозавод»:

Оборотні активи визначені як мобільна частина ресурсів, що забезпечує ліквідність підприємства, безперебійність технологічних циклів та виступає «безпековим буфером» в умовах економічної нестабільності.

Наукова думка трансформувалася від суто бухгалтерського сприйняття активів (як залишків на рахунках) до стратегічного управління ними як інструментом генерації грошових потоків у реальному часі.

Встановлено відсутність єдиного консенсусу між категоріями «оборотні активи» та «оборотний капітал», а також виявлено суперечності у вітчизняному законодавстві (зокрема між Господарським кодексом та НП(С)БО 1), що ускладнює методологію обліку.

ТДВ «Яготинський маслозавод» залишається потужним гравцем ринку з високим потенціалом активів, проте потребує термінової оптимізації управління витратами та відновлення фінансової незалежності, оскільки поточна модель розвитку призводить до зниження реальної прибутковості.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ТА АНАЛІЗУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТДВ «ЯГОТИНСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»

2.1. Організація та методика обліку оборотних активів підприємства

Для забезпечення рентабельності та успішного розвитку ТДВ «Яготинський маслозавод» критично важливою є наявність ефективної системи обліку. На даному підприємстві вона організована таким чином, що менеджмент має можливість оперативно отримувати вичерпні дані про фінансовий стан та результативність господарських операцій. Фундаментом цієї системи виступає облікова політика, яка відіграє ключову роль у регулюванні обліку та звітності. Зокрема, у контексті оборотних активів, облікова політика дозволяє стандартизувати методику відображення операцій, забезпечити зіставність даних та загалом підвищити ефективність облікового процесу, базуючись на загальноприйнятих принципах.

Облікова політика ТДВ «Яготинський маслозавод» включає «сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності» [22, с.88].

Важливість теми полягає у безпосередньому впливі облікової політики на якість фінансової інформації, що є ключем до довіри інвесторів та ефективної взаємодії з контрагентами. Для ТДВ «Яготинський маслозавод» розробка облікової політики має базуватися на принципі доцільності: необхідно закріпити лише ті методи обліку, які відповідають реальній специфіці діяльності заводу. Отже, документ повинен охоплювати виключно наявні або заплановані господарські процеси, уникаючи зайвого теоретизування (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Завдання облікової політики та її виміри ТДВ «Яготинський маслозавод»

№	Вимір облікової політики	Завдання
---	--------------------------	----------

1	Соціальний	Створення соціальних гарантій для захисту зовнішніх користувачів шляхом забезпечення єдності інтерпретації даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності
2	Економічний	Отримання ефекту від використання раціональної облікової політики, оптимальне забезпечення інформацією потреб управління, скорочення обсягів документообороту, підвищення дієвості внутрішньогосподарського контролю
3	Галузевий	Врахування необхідності галузевих особливостей застосування П(С)БО
4	Системний	Тестування показників діяльності, економічної політики та стратегії підприємств для визначення цілей облікової політики фермерського господарства і критеріїв вибору альтернативних варіантів
5	Взаємозв'язок показників	Вплив елементів облікової політики та альтернативних варіантів їх обліку на основні показники діяльності, оптимізацію оподаткування, формування інформації для потреб управління, що дасть можливість керівнику та власнику використовувати облікову політику як інструмент управління
6	Інформаційний	Сталість облікової політики та розкриття у фінансовій звітності дозволяє на її основі будувати прогнози майбутнього стану об'єкта
7	Юридичний	Використання документів з облікової політики для усунення не визначеностей у нормативних документах з бухгалтерського обліку та у якості письмових доказів при вирішенні господарських спорів, конфліктів з податковими чи іншими органами

Основними завданнями організації обліку оборотних активів слід виділити наступні (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Завдання організації обліку оборотних активів

Незалежно від джерела надходження, зарахування оборотних активів на баланс ТДВ «Яготинський маслозавод» здійснюється за первісною вартістю, що відповідає вимогам п. 8 П(С)БО 9 «Запаси» [14].

На етапі вибуття запасів (передача у виробництво, реалізація тощо) їх оцінка проводиться за одним із встановлених методів, перелік яких наведено на рис. 2.2».

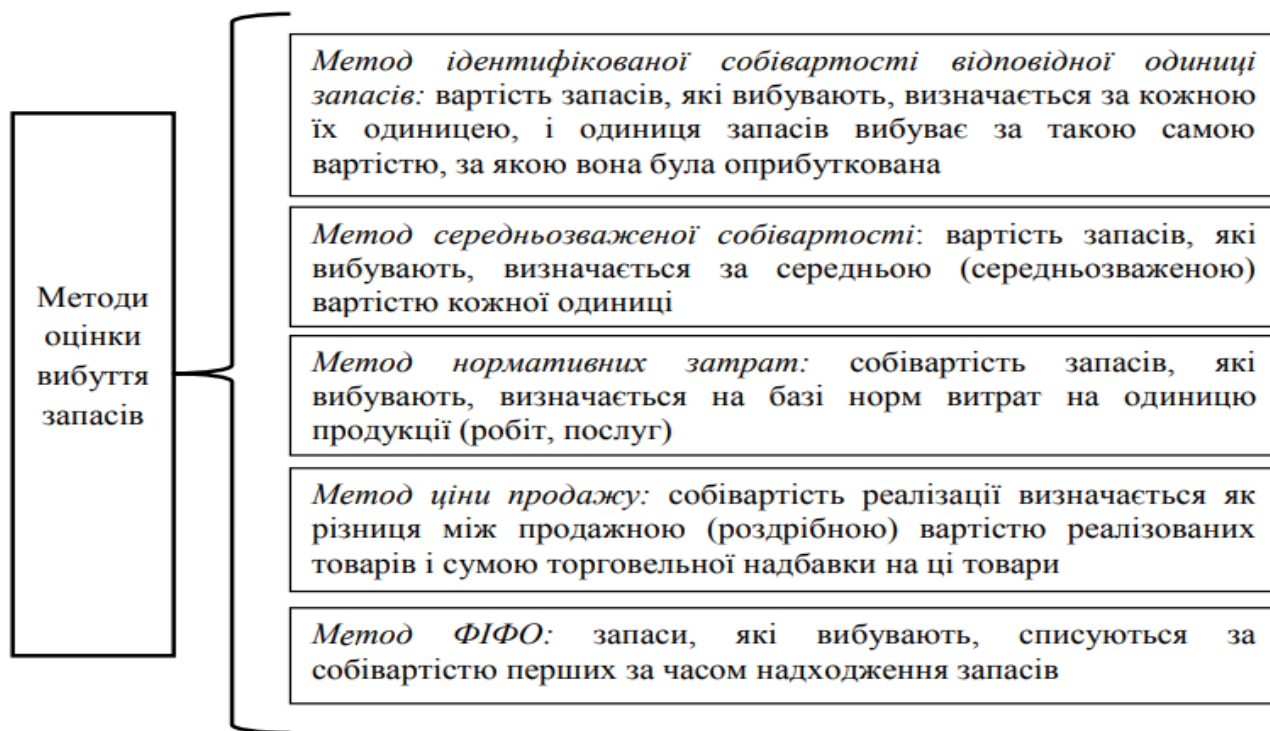

Рис.2.2. Методи оцінки запасів [22].

Важливо зазначити, що для ідентичних за призначенням активів підприємство використовує єдиний метод оцінки. Вибір цього методу є стратегічним питанням облікової політики заводу, оскільки від нього залежить коректність розрахунку прибутку та ефективність управління запасами. Інші ключові параметри, затверджені Наказом про облікову політику ТДВ «Яготинський маслозавод», представлені в таблиці 2.2

Таблиця 2.2

Елементи облікової політики в частині оборотних активів

ТДВ «Яготинський маслозавод»

Об'єкт обліку	Елементи облікової політики	Нормативний документ
Оборотні активи	«Одиниця бухгалтерського обліку (або найменування оборотних немонетарних активів, або однорідна група (вид) оборотних немонетарних активів)» [22]	п. 7. П(С)БО 9 «Запаси» [22], п. 2.28 Методичні рекомендації № 635 [14]
	«Порядок обліку транспортно-заготівельних витрат (включення ТЗВ до первісної вартості конкретних найменувань, груп, видів оборотних немонетарних активів при їх оприбуткуванні, або облік ТЗВ на окремому субрахунку з подальшим їх	п. 9. П(С)БО 9 «Запаси» [22], п. 2.4 Методичні рекомендації № 635 [14]

	розподілом між оборотними немонетарними активами, що залишилися і вибули, виходячи із середнього відсотка ТЗВ)» [22]	
	«Метод оцінки оборотних немонетарних активів при їх вибутті (ідентифікованої собівартості, середньозваженої собівартості, ФІФО, нормативних витрат, ціни продажу)» [22]	п. 16-22 П(С)БО 9 «Запаси» [22], п. 2.2 Методичні рекомендації № 635 [14]

Наказ про облікову політику додатково визначає: «правила документообороту і технологія обробки облікової інформації, порядок контролю за рухом оборотних немонетарних активів та відповідальність посадових осіб; порядок аналітичного обліку оборотних немонетарних активів; одиниця натурального виміру оборотних немонетарних активів для кожної одиниці бухгалтерського обліку» [21, с.148].

Організація обліку оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод» передбачає виконання наступних завдань (рис.2.3).

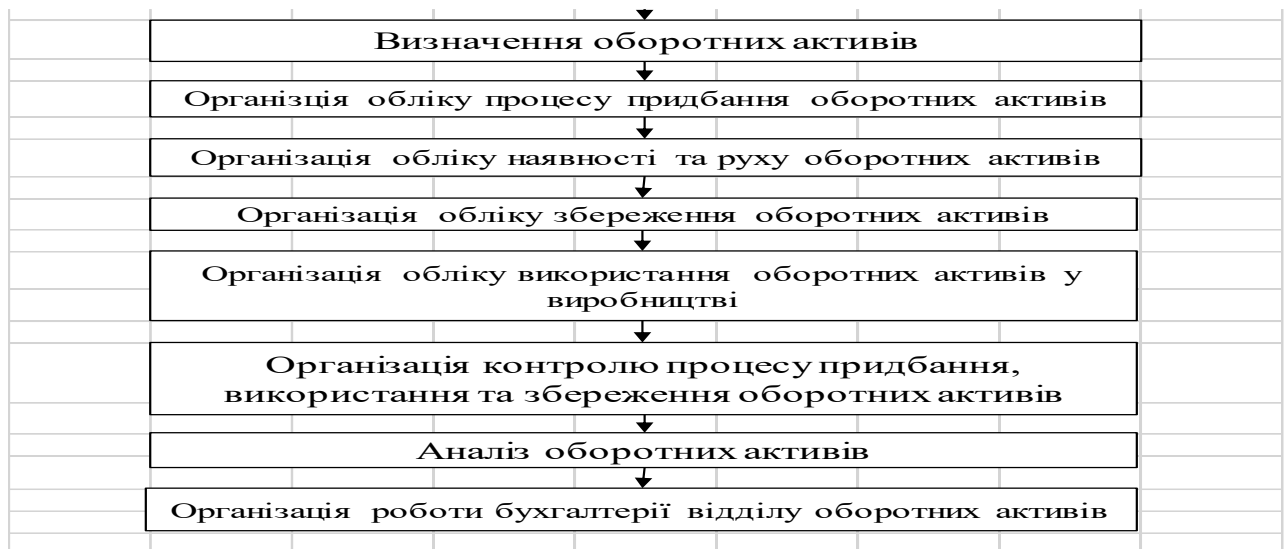

Рис.2.3. Послідовність організації обліку оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод» [21, с.148].

Враховуючи виробничий характер та галузеву специфіку значну частку оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод» становлять, як правило, запаси, дебіторська заборгованість, які мають певні особливості обліку.

Для обліку запасів ТДВ «Яготинський маслозавод» призначений II-й клас рахунків: «20 «Виробничі запаси», 21 «Поточні біологічні активи», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети», 25 «Напівфабрикати», 26 «Готова продукція», 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва», 28 «Товари» [25] згідно якого запаси класифікуються наступним чином (рис.2.4.).

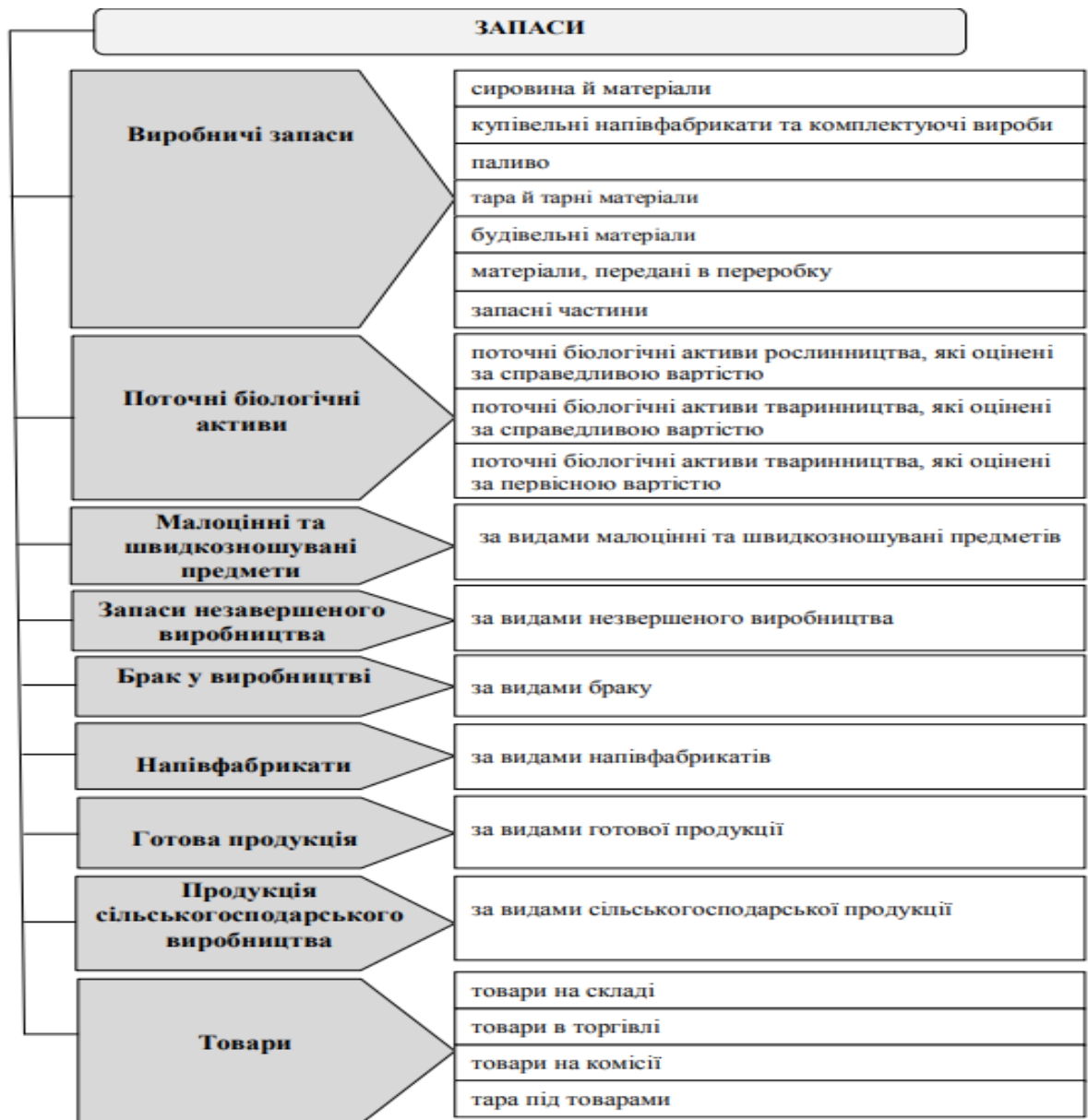

Рис. 2.4. Класифікація запасів ТДВ «Яготинський маслозавод» для потреб обліку [22].

Типові форми документів для обліку оборотних активів затверджені Наказом Міністерства фінансів України № 11 [22].

Облік за надходженням та оприбуткуванням оборотних активів ведеться за в Журналі обліку вантажів, що надійшли № М-1.

Внутрішнє переміщення запасів відображається у первинних документах:

1) «накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів (типова форма № М-11). Накладна заповнюється на підставі нарядів та інших документів. Перший примірник передають складу як підставу для відпускання матеріалів, другий – отримувачеві матеріалів;

2) лімітно-забірна картка (типові форми № М-8, № М-9, № М-28, № М-28а). Матеріали відпускаються у виробництво зі складу після пред'явлення представником цеху свого примірника лімітно-забірної картки. Комірник зазначає в обох примірниках картки дату і кількість відпущених матеріалів, потім визначає залишок ліміту за кожним номенклатурним номером матеріалів;

3) акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів (типова форма № М-10). Складається відділом постачань або плановим відділом при відпусканні матеріалів понад установлений ліміт або при заміні матеріалів за дозволом директора, головного інженера або інших уповноважених осіб підприємства» [22].

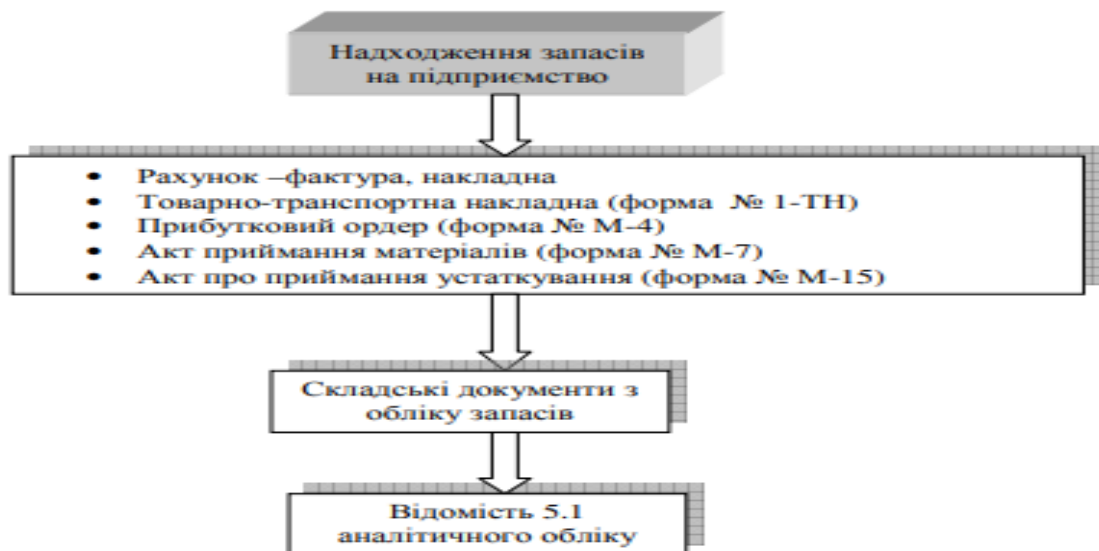

Рис. 2.5. Облік надходження запасів [21, с.210].

Вибуття оборотних активів оформляються первинними документами:

1) «накладна-вимога (типова форма № М-11) і картка складського обліку матеріалів (типова форма № М-12). У типовій формі № М-11 не передбачена графа для відображення суми ПДВ. Проте якщо на практиці у видаткових документах на реалізацію продукції потрібно зазначити суму ПДВ, підприємство може ввести до цієї форми додаткову графу. Типова форма № М-12 застосовується для обліку руху матеріалів на складі за кожним сортом, видом і розміром, заповнюється на кожний номенклатурний номер матеріалу і ведеться матеріально відповідальною особою (наприклад, комірником). Записи в картці виконують на підставі первинних прибутково-видаткових документів у день, коли відбувається операція;

2) акт про витрачання давальницьких матеріалів (типова форма № М-23). Такий акт використовується для оформлення витрачання матеріалів будівельною або монтажною організацією, що виконує будівельні роботи. Акт оформляється матеріально відповідальною особою в двох примірниках: один передається замовникові, другий після виконання робіт – до бухгалтерії» [21].

Для реєстрації прибуткових і видаткових документів, які передаються до бухгалтерії, «складається Реєстр приймання-здачі документів (типова форма № М-13). Реєстр заповнюється матеріально відповідальною особою в одному примірнику і передається до бухгалтерії разом із документами» [21].

На рис. 2.6 представимо порядок документування руху виробничих запасів у ТДВ «Яготинський маслозавод».

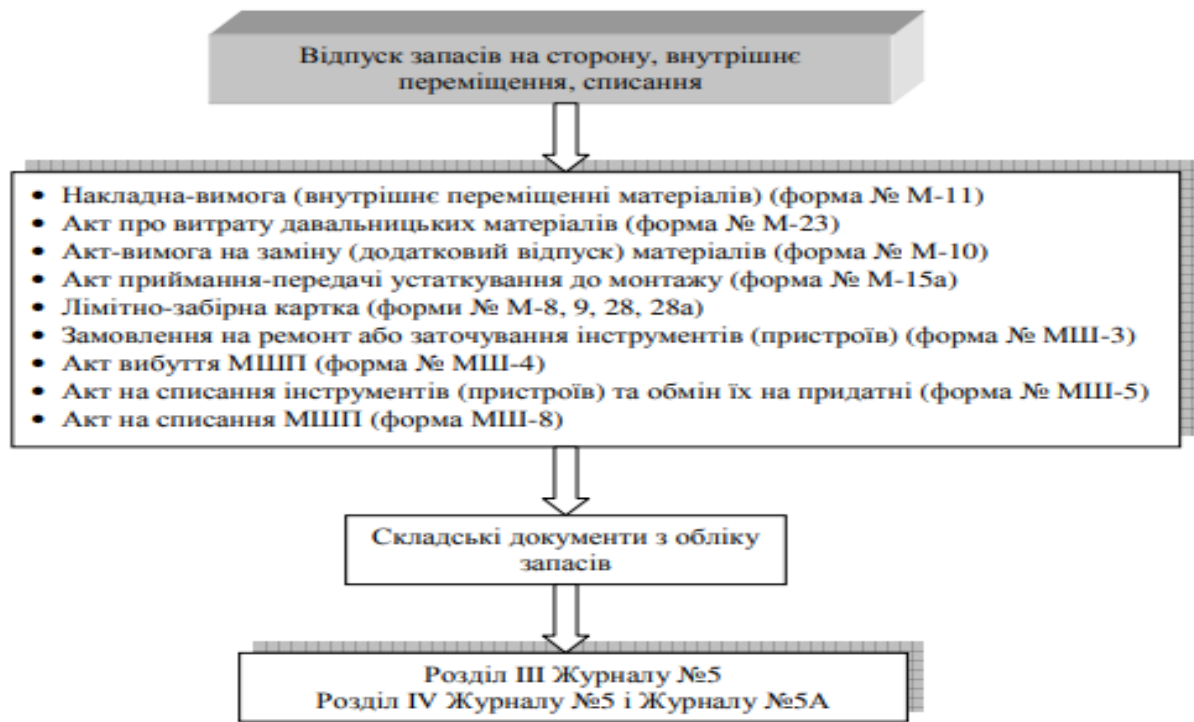

Рис.2.7. Документування руху виробничих запасів

«Обліковим реєстром матеріальних цінностей відповідно до рахунків їх обліку є відомість 5.1 аналітичного обліку запасів, а обліковим реєстром розрахунків з постачальниками – журнал 3. У журналі 5 відображається використання запасів і їх віднесення на витрати. Інформація про наявність та рух виробничих запасів групується за рахунками обліку запасів і відображається у головній книзі. Масив облікових даних, що згруповані у головній книзі, під час складання звітності, слугує головним джерелом інформації для фінансової звітності господарюючого суб'єкта» [22].

Загальну схему документування господарських операцій із запасами відображено на рис. 2.8.

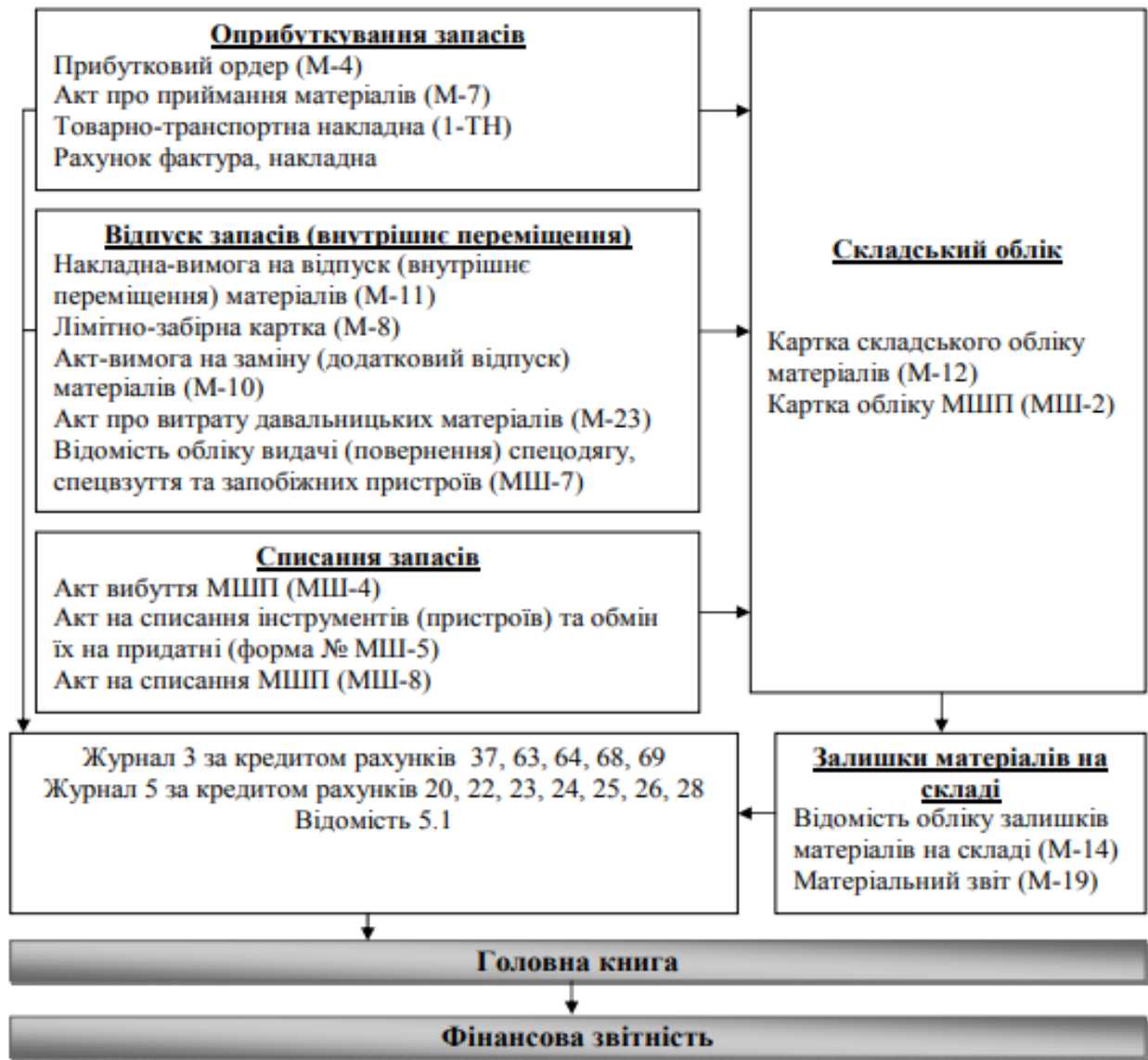

Рис. 2.8. Схема документування господарських операцій з запасами ТДВ «Яготинський маслозавод» [22, с.89].

Належна організація документообігу є гарантією достовірності Балансу та іншої фінансової звітності підприємства. Система аналітичного обліку запасів базується на відкритті окремого рахунку для кожного найменування ТМЦ, що дозволяє відображати дані як у кількісному, так і у вартісному вимірах. При цьому групування аналітичних даних здійснюється за видами матеріалів у розрізі відповідних синтетичних рахунків та субрахунків

Взаємозв'язок аналітичних, синтетичних та субрахунків ТДВ «Яготинський маслозавод» відображено на рис. 2.9.

Рис. 2.9. Аналітичний облік виробничих запасів

«Синтетичний облік здійснюється на рахунках класу 2, Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Рахунки класу 2 «Запаси» призначені для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству предметів праці, що призначені для обробки, переробки, використання у виробництві та для господарських потреб, а також засобів праці, які підприємство включає до складу малоцінних та швидкозношуваних предметів» [22, с.86].

Важливою складовою оборотних активів є дебіторська заборгованість. Відповідно ПСБО 10 «Дебіторська заборгованість» [11], «дебіторська заборгованість - сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату» [11].

Класифікація дебіторської заборгованості ТДВ «Яготинський маслозавод» здійснюється на основі двох ключових критеріїв: терміну погашення, що залишається з дати складання Балансу, та зв'язку заборгованості з нормальним операційним циклом. Відповідно до цих ознак, уся дебіторська заборгованість підприємства поділяється на дві категорії: довгострокову та поточну.

«Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості фізичних та юридичних осіб, що не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після 12 місяців з дати балансу.

Поточна дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, що виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [22].

Розподіл дебіторської заборгованості на певні види набуває особливого значення для управління що знаходить своє відображення у обліку та класифікується наступним чином (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Класифікація дебіторської заборгованості ТДВ «Яготинський маслозавод»

Вид дебіторської заборгованості	Первинні документи
1	2
Розрахунки з покупцями та замовниками	Укладений договір; товарно-транспортна накладна; рахунок-фактура; приймальна квитанція; акт виконаних робіт (наданих послуг); акт звіряння розрахунків; бухгалтерська довідка (отримання від покупців авансів у погашення дебіторської заборгованості); платіжне доручення (зведене платіжне доручення); виписка банку; розрахунковий чек; вексель; прибутковий касовий ордер (готівкові розрахунки); квитанція (на підприємствах зв'язку); розрахунок курсових різниць.
Розрахунки за виданими авансами	Укладений договір на поставку продукції, товарів, робіт, послуг; укладений договір з підрядними будівельними організаціям; товарно-транспортні накладні (якщо аванси видають товарами, матеріалами та ін.); бухгалтерська довідка.
Розрахунки з підзвітними особами	Авансовий звіт, прибутковий касовий ордер; видатковий касовий ордер; платіжна відомість; накладна (при видачі продукції для реалізації на ринку).
Розрахунки за нарахованими доходами	Розрахунок дивідендів, відсотків, роялті; видатковий касовий ордер; платіжна відомість.
Розрахунки за претензіями	Комерційні акти; акти взаємозвірки; рішення суду; пред'явлена претензія; платіжне доручення; виписки банку; розрахунковий чек; прибутковий касовий ордер.
Розрахунки за відшкодування м завданих збитків	Акт; інвентаризаційний опис; порівняльні відомості результатів інвентаризації; прибутковий касовий ордер; виписка банку; бухгалтерська довідка (у разі віднесення в рахунок оплати праці); рішення суду; рішення курівництва підприємства.
Розрахунки з іншими дебіторами	Доручення-зобов'язання про утримання з оплати праці суми чергових платежів (при купівлі працівником підприємства товарів у кредит); кредитний договір; накладна на видачу форменого одягу; відомість на продаж акцій; розрахунок

	розподілу доходів; рішення суду; виписка банку; витяг з протоколу спеціалізованого аукціону (оприбуткування акцій);
Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду	Договір про фінансову оренду; акт приймання-передачі об'єкта фінансової оренди; розрахунок бухгалтерії розміру амортизації (при передачі основних засобів у фінансову оренду); бухгалтерська довідка (переведення довгострокової дебіторської заборгованості у поточну; сплачені авансом орендні платежі); розрахунок орендної плати.
Розрахунки за допомогою векселів	Прибуткові касові ордери; платіжне доручення; розрахунковий чек (виписка банку); бухгалтерська довідка (розрахунок); акт списання втрачених векселів.

Узагальнення інформації про дебіторську заборгованість ТДВ «Яготинський маслозавод» в обліку призначені рахунки III класу «Кошти розрахунки та інші активи» (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Порівняльна характеристика вітчизняної та зарубіжної практики обліку дебіторської заборгованості

В українській практиці		У зарубіжній практиці
Рахунок	Призначення рахунку	
1.	2.	3.
34 «Короткострокові векселі одержані»	Облік заборгованості покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію (товари), виконані роботи, надані послуги та за іншими операціями, яка забезпечена векселями	• «Рахунки до отримання» • «Знижки за оплату в строк» • «Втрачені знижки за оплату в строк» • «Витрати на сумнівну заборгованість» • «Резерв сумнівних боргів»
36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	Облік розрахунків з покупцями та замовниками за відвантажену продукцію, товари, виконані роботи й послуги, крім заборгованості, яка забезпечена векселем, а також узагальнення інформації про розрахунки з учасниками ПФГ	
37 «Розрахунки з різними дебіторами»	Облік розрахунків за поточною дебіторською заборгованістю з різними дебіторами за авансами виданими, за претензіями, за відшкодуванням завданих збитків тощо	
38 «Резерв сумнівних боргів»	Облік резервів за сумнівною дебіторською заборгованістю, щодо якої є ризик неповернення	

Облік дебіторської заборгованості ТДВ «Яготинський маслозавод» ведеться у розрізі дебіторів, за окремими видами дебіторської заборгованості, термінами її виникнення і погашення. Загальна схема обліку дебіторської заборгованості представлена на рисунку 2.10.

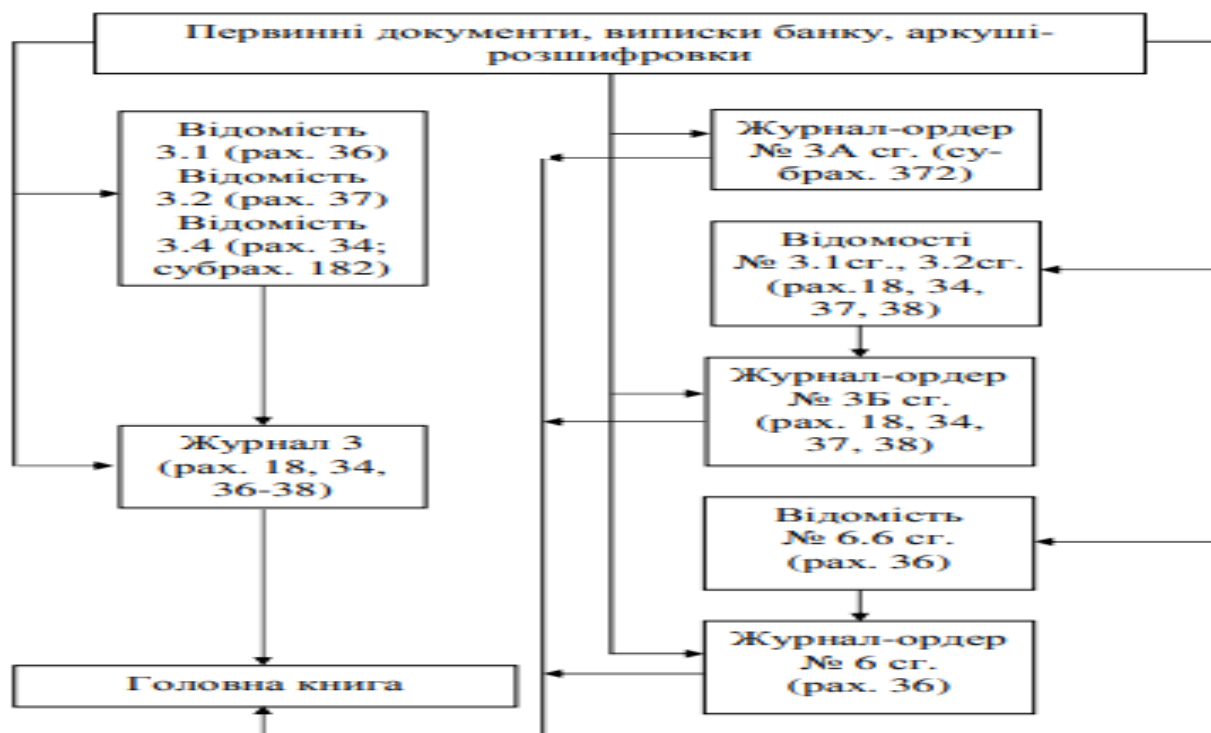

Рис. 2.10. Облік дебіторської заборгованості

Таким чином, ефективність ведення обліку оборотних активів на ТДВ «Яготинський маслозавод» забезпечується шляхом застосування регістрів та аналітичного та синтетичного обліку, що відображають інформацію на окремих аналітичних рахунках у грошовому вимірнику про господарські засоби, що деталізує зміст показників відповідного синтетичного рахунка.

2.2. Методика аналізу ефективності використання оборотних активів підприємства

Оборотні активи є найважливішою економічною категорією, що відображає вартісну оцінку оборотних коштів організації. Оптимальність їх

обсягу, складу та структури має визначальний вплив на стійкість фінансового становища ТДВ «Яготинський маслозавод».

Ключовою метою аналізу є ідентифікація та усунення недоліків в управлінні оборотними засобами, а також пошук шляхів підвищення ефективності їх використання. Досліджуючи динаміку та структуру оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод», слід пам'ятати, що фінансова стійкість підприємства залежить від раціонального розподілу ресурсів між стадіями кругообігу: постачанням, виробництвом та збутом. Специфіка розподілу капіталу безпосередньо залежить від галузевих особливостей. Так, матеріаломісткі виробництва потребують значних інвестицій у виробничі запаси, тоді як підприємства з тривалим виробничим циклом акумулюють кошти переважно у незавершеному виробництві.

Інформаційною базою для аналізу виступає бухгалтерський баланс, який є головним джерелом даних для оцінки стану оборотних коштів. Додатково залучаються Звіт про фінансові результати, Звіт про рух грошових коштів, примітки до звітності та дані первинного обліку, що дозволяють деталізувати окремі показники. Фінансування оборотних активів здійснюється за рахунок власних, позикових та залучених коштів. При цьому власний капітал зазвичай покриває мінімальну стабільну потребу в оборотних коштах, що гарантує підприємству мобільність та незалежність у прийнятті рішень. Аналіз оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод» проводиться у певній послідовності (рис. 2.11).

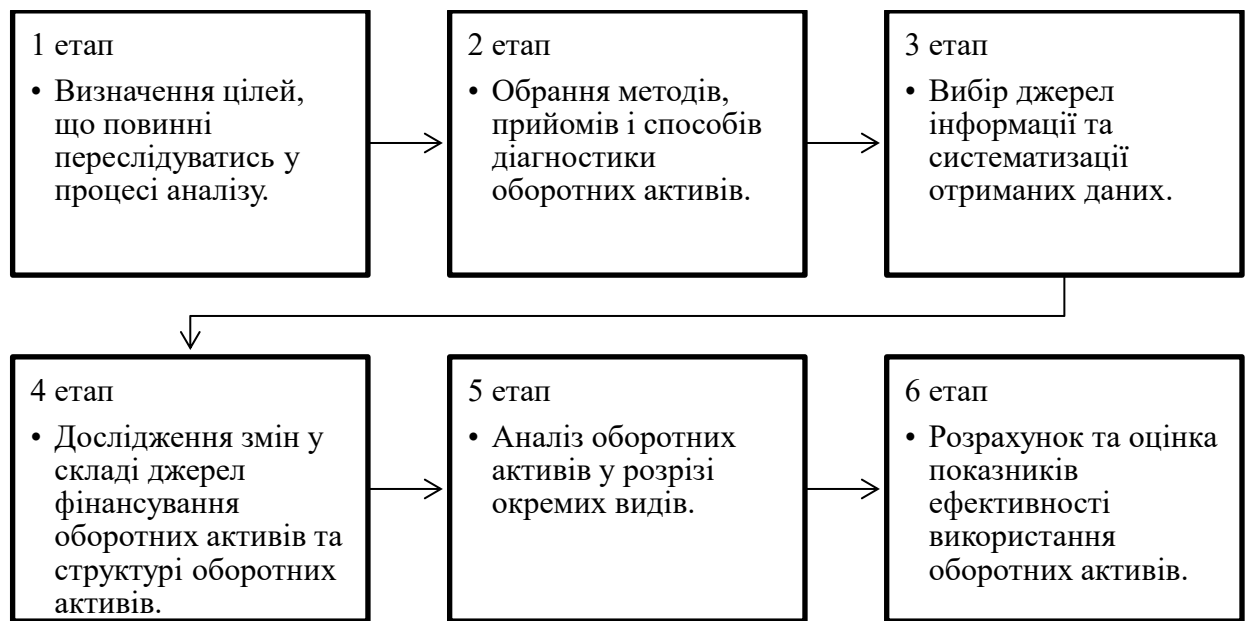

Рис. 2.11. Послідовність проведення аналізу оборотних активів підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [23]

Для аналізу ефективності використання оборотних активів використовують показники оборотності, або, як їх ще називають - ділової активності. Так само необхідно провести розрахунок і аналіз рівня рентабельності оборотних активів, виконати факторний аналіз приросту виручки за рахунок інтенсивних і екстенсивних факторів використання оборотних активів, а також оцінити відносне і абсолютне вивільнення (залучення) оборотних активів. Для аналізу оборотних коштів використовуються показники таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Показники ефективності використання оборотних активів

Назва коефіцієнта	Формула	Опис
Коефіцієнт оборотності (Коб)	$K_{об} = \frac{T}{O_{аср}}$ $K_{об} = \frac{Д}{Д_{об}}$	Характеризує обсяг товарообігу (Т) в розрахунку на одну гривню середньої величини оборотних активів (Оаср). Коефіцієнт оборотності також може бути розрахований діленням кількості днів аналізованого періоду (Д) на тривалість одного обороту в днях (Доб).
Тривалість одного обороту в днях (Тод)	$Д_{об} = \frac{O_{аср}}{Т}$ $Т_{одн}$	Показник являє собою відношення середнього залишку оборотних коштів (Оаср) до одноденного товарообігу за аналізований період (Тодн). Даний показник також

	$O_{\text{ср}} = (1/2 \cdot OA_1 + OA_2 + \dots + 1/2 \cdot OAn) / (n-1)$	називають часом обігу оборотних коштів, і чим швидше оборотні кошти роблять кругообіг, тим краще і ефективніше вони використовуються.
Коефіцієнт закріплення (завантаження) оборотних коштів (Кз)	$K_z = O_{\text{ср}} / T$	Даний показник, зворотний коефіцієнту оборотності, показує величину оборотних коштів на 1 грн. реалізованих товарів.
Рентабельність оборотних активів (Роа)	$P_{oa} = \frac{\text{ЧП}}{O_{\text{ср}}}$	Показник є узагальнюючим показником ефективності їх використання, і визначається як співвідношення чистого прибутку (Чп) або іншого фінансового результату до середньої величин

Проведемо дослідження динаміки зміни оборотних активів досліджуваного підприємства за даними фінансової звітності ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2022-2024 роки (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Аналіз динаміки та складу оборотних активів
ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2022-2024 рр.

Показники	2022р.	2023р.	2024р.	Зміни в абсолютних величинах (тис.грн.)		Темпи зростання (%)	
				2022р.	2023р.	2022р.	2023р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Запаси	165465	192592	253031	165907	60439	116,39	131,38
виробничі запаси	117522	106103	137418	3167461	31315	90,28	129,51
незавершене виробництво	6581	9745	13241	26685	3496	148,08	135,87
готова продукція	37927	70083	93333	-3061358	23250	184,78	133,17
товари	3435	6661	9039	-16940	2378	193,92	135,70
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	592908	623833	672218	3131441	48385	105,22	107,76
за виданими авансами	11642	25628	15109	23601	-10519	220,13	58,96
з бюджетом	12613	14	59	-2507608	45	0,11	421,43
з нарахованих доходів	56	68	41	2027	-27	121,43	60,29
за внутрішніми розрахунками	806529	831558	766793	2507622	-64765	103,10	92,21
Інша поточна дебіторська заборгованість	2977	206	326	-1959	120	6,92	158,25

Грошові кошти та їх еквіваленти	7818	41043	28237	-1676064	-12806	524,98	68,80
Інші оборотні активи	4470	2165	1245	2165	-920	48,43	57,51
Всього оборотних активів	1604930	1717107	1737059	1717107	19952	106,99	101,16

Отже, протягом 2022–2024 років спостерігається стабільне зростання загальної вартості запасів з 165 465 тис. грн до 253 031 тис. грн. Найбільш стрімке зростання відбулося у 2024 році (темп зростання 131,38%). Особливу увагу привертає зростання готової продукції (з 37 927 тис. грн у 2022 р. до 93 333 тис. грн у 2024 р.) та товарів.

Дебіторська заборгованість це найбільша стаття оборотних активів. Заборгованість за товари/послуги зростає помірно (з 592 908 тис. грн до 672 218 тис. грн). Проте дебіторська заборгованість за внутрішніми розрахунками є критично високою, хоча і скоротилася у 2024 році до 766 793 тис. грн.

Грошові кошти показник вкрай нестабільний. Після різкого стрибка у 2023 році (41 043 тис. грн, темп зростання 524,98%), у 2024 році відбулося скорочення до 28 237 тис. грн (темп 68,80% порівняно з попереднім роком).

Проаналізувавши динаміку по рокам слід зазначити, що:

2022 рік базовий період, що характеризується значною часткою внутрішньої дебіторської заборгованості (806 529 тис. грн) та відносно низьким рівнем залишків грошових коштів; 2023 рік активного накопичення активів. Загальний обсяг оборотних активів зріс до 1 717 107 тис. грн. Відбулося суттєве покращення ліквідності завдяки зростанню грошових коштів у 5 разів та збільшенню запасів готової продукції на 84,78%;

2024 рік характеризується подальшим зростанням виробничих запасів та готової продукції, що може свідчити про розширення діяльності. Водночас спостерігається відтік грошових коштів та значне скорочення виданих авансів (на 41,04% порівняно з 2023 роком).

За даними таблиці слід відмітити, що сильними сторонами є зростання виробничого потенціалу та постійне збільшення виробничих запасів та незавершеного виробництва свідчить про активну операційну діяльність.

Покращення розрахункової дисципліни та зменшення внутрішньої дебіторської заборгованості у 2024 році на 64 765 тис. грн є позитивним сигналом.

Також слід звернути увагу, що надмірне заморожування коштів у дебіторській заборгованості та величезні суми внутрішніх розрахунків та боргів покупців відволікають кошти з обігу.

Окрім того, стрімке зростання готової продукції (більш ніж у 2 рази за два роки) може свідчити про проблеми зі збутом.

Отже, за результатами аналізу слід напрацювати певні шляхи покращення фінансового стану, а саме:

1. Оптимізація дебіторської заборгованості: необхідно провести інвентаризацію внутрішніх розрахунків та прискорити повернення коштів для підвищення ліквідності.

2. Управління збутом: проаналізувати причини накопичення готової продукції. Якщо це не пов'язано з сезонністю, варто переглянути маркетингову стратегію.

3. Стабілізація грошових потоків: впровадження платіжного календаря для уникнення касових розривів, враховуючи падіння рівня грошових коштів у 2024 році.

4. Контроль залишків: уповільнити темпи накопичення запасів, щоб вони відповідали реальним темпам відвантаження продукції.

На основі даних фінансової звітності ТДВ «Яготинський маслозавод» проведемо аналіз запасів.

Таблиця 2.6.

Аналіз структури оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2022-2024рр.

Показники	2022р		2023р.		2024р.		Зміни в структурних зрушеннях (%)	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	2022р.	2023р.
Запаси	165465	10,31	192592	0,11	253031	0,15	27127	60439
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	592908	36,94	623833	0,36	672218	0,39	30925	48385
за виданими авансами	11642	0,73	25628	0,01	15109	0,01	13986	-10519
з бюджетом	12613	0,79	14	0,001	59	0,001	-12599	45
з нарахованих доходів	56	0,00	68	0,001	41	0,001	12	-27
за внутрішніми розрахунками	806529	50,25	831558	0,48	766793	0,44	25029	-64765
Інша поточна дебіторська заборгованість	2977	0,19	206	0,0001	326	0,001	-2771	120
Грошові кошти та їх еквіваленти	7818	0,49	41043	0,02	28237	0,02	33225	-12806
Інші оборотні активи	4470	0,28	2165	0,001	1245	0,001	-2305	-920
Всього оборотних активів	1604930	100	1717107	100	1737059	100	112177	19952

Аналіз таблиці 2.6 свідчить про динамічне зростання загальної вартості оборотних активів підприємства, яка у 2024 році сягнула 1 737 059 тис. грн. У 2023 році запаси зросли на 27 127 тис. грн (темп 116,39%), а у 2024 році відбувся ще стрімкіший стрибок на 60 439 тис. грн (темп 131,38%). Основний приріст у 2024 році забезпечено за рахунок виробничих запасів (+31 315 тис. грн) та готової продукції (+23 250 тис. грн). Це свідчить про інтенсифікацію виробничого процесу та накопичення резервів для майбутньої реалізації. З одного боку, це позитивно (зростання потужностей), з іншого — негативно, оскільки кошти "заморожені" в матеріальній формі, що знижує мобільність капіталу.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги демонструє стабільне зростання протягом усього періоду, досягнувши 672 218 тис. грн у 2024 році, що можливо розглядати, як розширення клієнтської бази або надання покупцям відстрочок платежів а також як зростання ризику неповернення коштів та виникає дефіцит реальних грошей.

Дебіторська заборгованість за виданими авансами у 2023 році відбувся стрибок на 13 986 тис. грн (220,13%), але у 2024 році показник скоротився на 10 519 тис. грн. внаслідок чого у 2024 році підприємство, ймовірно, отримало товари чи послуги, за які була внесена попередня оплата раніше, що вплинуло позитивно, оскільки аванси перетворюються на реальні ресурси для виробництва.

Дебіторська заборгованість за внутрішніми розрахунками це найбільша стаття, яка у 2024 році склала 766 793 тис. грн. У 2024 році зафіксовано позитивну тенденцію до зниження на 64 765 тис. грн (темп 92,21%), що є впливає позитивно та означає вивільнення коштів з внутрішніх структур чи підрозділів на користь підприємства.

Грошові кошти та їх еквіваленти після аномального зростання у 2023 році до 41 043 тис. грн (темп 524,98%), у 2024 році сума зменшилася на 12 806 тис. грн (до 28 237 тис. грн). Причинами відхилень може бути використання ліквідних коштів для закупівлі сировини та матеріалів, що підтверджується одночасним зростанням виробничих запасів.

Зазначена ситуація негативно впливає оскільки рівень абсолютної ліквідності підприємства знижується, що робить його вразливим до раптових фінансових зобов'язань.

Наступним етапом аналізу оборотних активів є ефективність використання, який передбачає розрахунок і оцінку системи показників. Наукові джерела вітчизняних та зарубіжних вчених варто виділити наступні показники:

«коефіцієнт оборотності оборотних активів, який визначається відношенням виручки від реалізації продукції до середньої вартості оборотних активів;

коефіцієнт оборотності запасів, який визначається відношенням собівартості реалізованої продукції до середньої вартості товарно-матеріальних запасів;

коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, який визначається відношенням виручки від реалізації продукції до середньої вартості дебіторської заборгованості;

тривалість одного обороту в днях, який визначається діленням тривалості річного періоду в днях на коефіцієнт оборотності активів» [23, с.68].

Заключним етапом аналізу є визначення резервів прискорення оборотності оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод». «Для визначення резервів прискорення оборотності оборотних активів ($\Delta \text{Об}$) необхідно порівняти фактичну оборотність звітного періоду (Об) з оборотністю, розрахованою з урахуванням визначених невикористаних резервів мобілізації оборотних активів та збільшенням обсягу реалізації продукції ($\text{Об}'$)» [23, с.68]:

$$\Delta \text{Об} = \text{Об} - \text{Об}' \quad (2.1.)$$

Проведемо розрахунок показників ефективності використання оборотних активів в компанії ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2022-2024 роки (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Аналіз ефективності використання оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2022-2024 рр.

Показники	2022р.	2023р.	2024р.	Зміни в абсолютних величинах 2024 р. від		Темпи зростання 2024 р. у % до	
				2022р.	2023р.	2022р.	2023р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Оборотність дебіторської заборгованості ,тис.грн.	57,13	46,24	42,94	-14,19	-3,29	75,16	92,87
Коефіцієнт оборотності оборотних активів,%	6,30	7,79	8,38	2,08	0,59	133,05	107,67
Коефіцієнт оборотності запасів,%	18,68	20,66	19,26	0,57	-1,40	103,08	93,20
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	57,13	46,24	42,94	-14,19	-3,29	75,16	92,87
Рентабельність оборотних активів,%	0,10	0,15	0,06	-0,04	-0,09	56,73	37,02

Коефіцієнт фондівдачі оборотних активів,%	9,57	11,69	9,91	0,34	-1,77	103,58	84,78
---	------	-------	------	------	-------	--------	-------

Джерело: прораховано автором на основі фінансової звітності ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2022-2024 рр.

На основі даних таблиці 2.7 та фінансових показників ТДВ «Яготинський маслозавод», наведених у джерелах, здійснено аналіз ефективності використання оборотних активів підприємства за 2022–2024 роки.

Детальний аналіз показників за роками показує, що оборотність дебіторської заборгованості зменшується протягом аналізованого періоду, у 2022 році складає 57,13 тис.грн., у 2023 році - 46,24 тис.грн., у 2024 році - 42,94 тис.грн.

Таким чином, спостерігається стійка тенденція до скорочення періоду погашення заборгованості (на 14,19 порівняно з 2022 роком), що є позитивний фактором. Оскільки прискорення оборотності дебіторської заборгованості свідчить про покращення розрахункової дисципліни покупців та ефективну роботу менеджменту зі стягнення коштів. Це вивільняє додаткові грошові ресурси для операційної діяльності та знижує ризик дефіциту ліквідності.

Коефіцієнт оборотності оборотних активів складає у 2022 р. — 6,30%; у 2023 р. — 7,79%; у 2024 р. — 8,38%, тобто показник зріс на 2,08 відсоткових пункти за три роки. Це позитивний фактор, що вказує на підвищення інтенсивності використання мобільних ресурсів підприємства. Кожен гривень, вкладений в оборотні активи, починає швидше «обертатися» та приносити дохід.

Коефіцієнт оборотності запасів складає у 2022 р. — 18,68%; у 2023 р. — 20,66%; у 2024 р. — 19,26%. Після зростання у 2023 році, в 2024 році відбулося уповільнення оборотності (показник склав 93,2% від рівня попереднього року). Це негативний фактор. Уповільнення оборотності на фоні значного зростання вартості самих запасів (на 52,92% порівняно з 2022 роком) може свідчити про затоварення складів або неефективне управління матеріальними ресурсами. Це «заморожує» обігові кошти та підвищує витрати на утримання складів.

Рентабельність оборотних активів становить у 2022 р. — 0,10%; 2023 р. — 0,15%; 2024 р. — 0,06%. У 2024 році цей показник критично впав — на 62,98% порівняно з 2023 роком. Це вкрай негативний фактор. Він відображає загальне падіння чистого прибутку підприємства (який у 2024 році склав лише 37,45% від рівня 2023 року). Підприємство втрачає здатність генерувати прибуток за допомогою своїх оборотних ресурсів.

Коефіцієнт фондівдачі оборотних активів становить у 2022 р. — 9,57%; у 2023 р. — 11,69%; у 2024 р. — 9,91%. Відбулося зниження показника у 2024 році на 1,77 відсоткових пункти порівняно з піковим 2023 роком. Це негативний фактор, що свідчить про зниження віддачі від використання активів у вигляді чистого доходу на фоні випереджаючого росту витрат.

Отже, аналіз таблиці 2.7 та супутніх даних дозволяє зробити висновок, що ТДВ «Яготинський маслозавод» у 2024 році опинилося у стані «ефективності, що знижується».

З одного боку, підприємство успішно прискорило збір грошей з дебіторів та наростило обсяги чистого доходу.

З іншого боку, спостерігається криза прибутковості: собівартість зростає швидше за виручку (+22,44% проти +16,02%), що призвело до обвалу чистого фінансового результату. Оборотні активи стають менш рентабельними, а запаси накопичуються швидше, ніж реалізуються.

Пропозиції щодо покращення стану підприємства:

1. Оптимізація собівартості: необхідно провести детальний аудит витрат на сировину та енергоносії, оскільки їх зростання є головним чинником падіння прибутку.

2. Управління запасами: впровадити жорсткіший контроль за залишками на складах для прискорення їх оборотності та вивільнення «заморожених» коштів.

3. Цифровізація обліку: слідуючи сучасним підходам (наприклад, Гуцаленка О. О.), впровадити автоматизований моніторинг дебіторської

заборгованості та складських запасів у реальному часі для швидкого реагування на відхилення.

4. Реструктуризація капіталу: вжити заходів для відновлення частки власного капіталу (який скоротився на 13,24%), щоб знизити залежність від дорогих позикових ресурсів.

5. Перегляд цінової політики: розглянути можливість корекції цін на продукцію або зміни асортиментного портфеля на користь більш рентабельних позицій (наприклад, інноваційних заквасок)

2.3. Методика аудиту ефективності використання оборотних активів підприємства

Питання якості даних, що служать базою для затвердження ефективних управлінських рішень стає особливо актуальним в обставинах сьогодення. Керівники, управлінці та партнери мають бути переконані у достовірності, правильності та повноті інформації, що гарантує та надає аудит. Згідно з результатами аудиту користувачі відомостей бачать реальну характеристику організації.

В структурі активів кожного суб'єкта господарювання суттєва частина належить оборотним активам, тому цей об'єкт обліку вимагає особливої уваги під час перевірки. Проведена відповідним чином ревізія оборотних активів, точності та порядку їх утримання, збереження, достовірності відображення в бухгалтерському обліку дозволяє встановити ефективність їх використання та виявити резерви оптимізації. Отже, дослідження організаційних засад контролю, як комплексного так і окремого об'єкту обліку, зокрема, оборотних активів, набуває виняткової важливості та актуальності.

ТДВ «Яготинський маслозавод» щорічно проводить аудит на підставі договору між Товариством з обмеженою відповідальністю аудиторською компанією «АС Crowe Ukraine» та підприємством. Аудит ТДВ «Яготинський маслозавод» здійснюється на основі договору № 25/1432-У, який є основним

документом, що підтверджує факт домовленості між сторонами від 20.09.2025року.

Метою аудиту оборотних активів є всебічна перевірка даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності суб'єкта господарювання у частині інформації про оборотні активи. Така перевірка спрямована на формування незалежної професійної думки аудитора щодо достовірності, повноти та об'єктивності відображення цих активів у звітності в усіх суттєвих аспектах, а також на оцінку відповідності застосованих методів обліку вимогам чинного законодавства України, положенням (стандартам) бухгалтерського обліку та внутрішнім нормативним документам підприємства.

Аудит оборотних активів охоплює комплексне дослідження різних об'єктів обліку, що входять до їх складу. До таких об'єктів належать: виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція, товари, дебіторська заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти, а також інші елементи, які забезпечують безперервність операційного циклу підприємства. У процесі перевірки аудитор аналізує правильність оцінки та класифікації цих активів, законність і доцільність здійснених господарських операцій, реальність відображених залишків, дотримання принципів облікової політики та наявність внутрішнього контролю за їх рухом.

Таким чином, аудит оборотних активів не лише підтверджує достовірність фінансової інформації, а й сприяє виявленню можливих ризиків, помилок чи порушень, що можуть впливати на фінансовий стан підприємства та ефективність його діяльності.

Відповідно на початку аудиту слід визначити основні завдання у розрізі елементів (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8

Завдання аудиту оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод»

№ п/п	Складові контролю	Розшифрування
1	2	3

1	Завдання аудиту запасів	Контроль за дотриманням чинного законодавства щодо операцій з виробничими запасами.
		Встановлення правильності визнання активів запасами згідно з П(С)БО 9 «Запаси».
		Перевірка правильності формування первісної вартості запасів.
		Дослідження стану складського господарства запасів.
		Встановлення повноти і правильності відображення в бухгалтерському обліку надходження запасів за їх каналами.
		Підтвердження (спростування) доцільності вибору підприємством методу списання запасів на витрати підприємства.
		Перевірка дотримання встановлених нормативів використання запасів на виробництво.
		Дослідження правильності і повноти відображення в обліку господарських операцій з вибуття запасів за їх каналами.
		Перевірка правильності віднесення вартості запасів, використаних на виробництво.
2	Завдання аудиту грошових коштів та їх еквівалентів	Контроль за дотриманням чинного законодавства щодо касових операцій.
		Перевірка дотримання встановленого ліміту залишку готівки в касі.
		Перевірка дотримання необхідних умов збереження грошових коштів у касі.
		Встановлення відповідності особи касира вимогам чинного законодавства і наявності укладеного з ним договору про повну матеріальну відповідальність.
		Дослідження первинних документів з погляду правильності їх оформлення, достовірності і законності операцій відображених в них.
		Перевірка дотримання графіку документообороту.
		Перевірка наявності та правильності ведення Журналу реєстрації касових ордерів.
		Встановлення своєчасності та повноти оприбуткування грошових коштів у касі підприємства.
3	Завдання аудиту дебіторської заборгованості	Встановлення реальної дебіторської та кредиторської заборгованості.
		Перевірка наявності простроченої дебіторської та кредиторської заборгованості.
		Встановлення дебіторської і кредиторської заборгованості по яких минув строк позивної давнини.
		Перевірка правильності списання заборгованості, строк якої минув.
		Перевірка правильності обліку дебіторської і кредиторської заборгованості.
		Перевірка правильності й обґрунтованості списання заборгованості.
		Перевірка нарахування резерву сумнівних боргів.

Джерело: сформовано автором

Інформаційною базою для проведення аудиту оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод» слугує комплекс бухгалтерських документів. До них належать: наказ про облікову політику підприємства; первинні документи за відповідними рахунками (акти виконаних робіт, податкові та транспортні накладні, платіжні доручення, документи щодо сплати авансів, розпорядження про відрядження, авансові звіти, банківські виписки, договори позики тощо); облікові реєстри, у яких відображено господарські операції, пов'язані з рухом оборотних активів; матеріали попередніх аудиторських перевірок, включаючи акти, довідки та аудиторські висновки, а також інша документація, що містить результати контролю; фінансова звітність підприємства.

Таблиця 2.9

Джерела інформації аудиту оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод»

Номер та назва рахунка	Форми бухгалтерського обліку	
	Журнально-ордерна форма	Автоматизована форма
1	2	3
20 «Виробничі запаси»	Прибуткова і видаткова накладна, рахунок-фактура, журнал-ордер № 5, № 6, Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)	Прибуткова і видаткова накладна, рахунок-фактура, аналіз рахунка 20, картка рахунка 20, Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)
28 «Товари»	Прибуткова і видаткова накладна, рахунок-фактура, журнал ордер № 5, № 6, Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)	Прибуткова і видаткова накладна, рахунок-фактура, аналіз рахунка 28, картка рахунка 28, Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)
30 «Готівка» 31 «Рахунки в банках»	Видаткові та прибуткові касові ордери, касова книга, платіжні доручення, виписка банку, журнал-ордер № 1, Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)	Видаткові та прибуткові касові ордери, журнал, касова книга, платіжні доручення, виписка банку, аналіз рахунка 30,31 картка рахунка 30, 31 Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)
36 «Розрахунки з покупцями і замовниками»	Прибуткова і видаткова накладна, рахунок-фактура, платіжні доручення, чеки, акредитиви журнал-ордер № 1, 3, 6, відомість 3.1, Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)	Прибуткова і видаткова накладна, рахунок-фактура, платіжні доручення, чеки, акредитиви, аналіз рахунка 36, картка рахунка 36, Головна книга, фінансова звітність (ф. № 1)
37 «Розрахунки з різними дебіторами»	Прибуткова і видаткова накладна, платіжні доручення, чеки, журнал-ордер № 1, 3, 6, відомість	Прибуткова і видаткова накладна, платіжні доручення, чеки, аналіз рахунка 37, картка рахунка 37,

	3.2, Головна книга, фінансова звітність (ф.№ 1)	Головна книга, фінансова звітність (ф.№ 1)
39 «Витрати майбутніх періодів»	Платіжні доручення, чеки, журнал ордер № 1, 3, 6, Головна книга, фінансова звітність (ф.№ 1)	Платіжні доручення, чеки, аналіз рахунка 39, картка рахунка 39, Головна книга, фінансова звітність (ф.№ 1)

МСА 501 передбачає «Аудиторські докази – особливі положення щодо відібраних елементів, аудитор повинен отримати прийнятні аудиторські докази у достатньому обсязі щодо оборотних активів підприємства». Аудиторські докази Товариством з обмеженою відповідальністю аудиторською компанією «КРОУ Україна» можуть отримувати різними методами та способами. Найбільш розповсюджені наступні:

1. «Перевірка арифметичних розрахунків клієнта (перерахування). Перерахування полягає в перевірці раніше зроблених клієнтом арифметичних розрахунків і у виконанні незалежних підрахунків. Ця процедура дає математично точну інформацію. При виявленні помилок у підрахунку аудитору варто простежити подальший шлях цієї перекрученої інформації й оцінити її вплив на ступінь вірогідності звітності. Перерахування звичайно здійснюється вибірково у відповідності зі стандартом «Аудиторська вибірка». Перерахування часто використовується при перевірці оцінних значень (утрат від знецінення цінних паперів і т.п.). При цьому треба керуватися правилом (стандартом) аудиторської діяльності «Аудит оцінних значень у бухгалтерському обліку» [29].

2. «Інвентаризація. Цей прийом підтверджує фізичну наявність майна і фінансових зобов'язань, подає точну інформацію про їхнє існування і приблизну про стан і оцінку основних засобів, МБП, матеріалів, готової продукції. У ході аудиторської перевірки аудитори можуть спостерігати за проведенням інвентаризації, у результаті чого правильно оцінити надійність системи бухгалтерського обліку і дієвість служби внутрішнього контролю» [30].

Планування аудиту передбачає складання програми, визначення процедур, обсягів, ресурсів, характеру та складності завдань, терміну тощо. Під час «розробки програми враховують:

- 1) цілі аудиторської перевірки, строки її проведення;
- 2) період, який охоплено аудиторською перевіркою;
- 3) процедури, які використовуються внутрішніми аудиторами для збирання, аналізу та документування інформації під час аудиторської перевірки;
- 4) характер і масштаби тестування та перевірки, що необхідні для досягнення цілей аудиту;
- 5) конкретні ризики, процеси та угоди, що підлягають аудиту;
- 6) методи та прийоми аудиту» [22].

Таблиця 2.10

Програма аудиту оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод»

№	Мета	Перелік аудиторських процедур	Метод перевірки
1	Впевнитись у відповідності залишку оборотних активів на початок року	Перевірити правильність визначення залишку оборотних активів на початок періоду	Документальний, арифметичний, суцільний
2	Впевненість у правильності віднесення до оборотних активів	Перевірка правильності віднесення до оборотних активів	Документальна по суті, арифметичний, вибірковий
3	Впевнитись у правильності і повноті оформлення первинних документів	Перевірка правильності оформлення первинних документів	Документальний формальний, по суті, вибірковий
4	Впевнитись у правильності віднесення оборотних активів до відповідних субрахунків	Перевірка правильності віднесення оборотних активів до субрахунків	Документальний формальний, по суті, вибірковий
5	Впевнитись у правильності оцінки оборотних активів при надходженні та вибутті	Перевірка правильності оцінки	Документальна по суті, арифметична, вибіркова
6	Впевнитись у правильності кореспонденції рахунків щодо оборотних активів	Перевірка правильності кореспонденції рахунків	Документальна по суті, арифметична, вибіркова
7	Впевнитись відображення вартості у балансі	Перевірити правильність відображення вартості у балансі	Документальна по суті, арифметична, вибіркова
8	Впевнитись у відповідності залишку оборотних активів на кінець року	Перевірити правильність визначення залишку оборотних активів на кінець періоду	Документальний формальний, по суті, вибірковий

У зв'язку з відсутністю уніфікованих стандартних форм робочих документів аудитори самостійно розробляють їх, орієнтуючись на власний рівень кваліфікації та практичний досвід. Одним із таких робочих документів може бути форма, призначена для перевірки правильності та достовірності визначення оборотних активів підприємства (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Робочий документ аудитора РД-1. Перевірка дотримання умов визнання оборотними активами, тис.грн

Об'єкт оборотних активів	Інвентарний номер	Критерії визнання за даними обліку		Критерії визнання за даними аудиту		Відхилення (6-4)
		Існує ймовірність надходження майбутніх економічних вигод	Первісна вартість	Існує ймовірність надходження майбутніх економічних вигод	Первісна вартість	
1	2	3	4	5	6	7
Сировина	10641	+	15000	+	15000	0

Джерело: складено автором

Ще одним важливим робочим документом у процесі аудиту оборотних активів підприємства є документ, що фіксує виконання аудиторської процедури з перевірки правильності визначення первісної вартості активів під час їх надходження (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Робочий документ аудитора РД-3-1. Перевірка правильності визначення первинної вартості при їх надходженні, тис.грн

Об'єкт оборотних активів	Первісна вартість за даними обліку	Первинна вартість за даними аудиту							
		Сплачена сума	Реєстраційні збори, державне мито	Мито	Суми непрямих податків	Страхування ризиків	Інші витрати	Разом	Відхилення (9-2)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Тара	10000	10000	0	0	0	0	0	10000	0

Джерело: складено автором

Також в аудитора може бути робочим документом перевірки тотожності даних Журналу і Головної книги (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

Робочий документ аудитора РД-21-1. Перевірка тотожності даних Журналу і Головної книги

Період	За даними обліку		За даними аудиту		Відхилення	
	Журнал	Головна книга	Журнал	Головна книга	Журнал	Головна книга
1	2	3	4	5	6	7
01.01.19-31.05.19	3373	3373	3373	3373	0	0

Джерело: складено автором

У цілому перелік робочих документів аудитора може бути досить широким — його обсяг визначається видом аудиту, специфікою господарської діяльності підприємства та тими обліковими ділянками, які підлягають перевірці. Робочі документи мають бути складені та впорядковані таким чином, щоб вони максимально відповідали умовам проведення аудиту та інформаційним потребам аудитора у кожній конкретній перевірці (додаток Л).

Серед важливих робочих документів особливе місце займає «Перехресний контроль», який забезпечує документальне підтвердження того, що аудитор зібрав достатні та належні докази для формування обґрунтованої аудиторської думки.

Після завершення аудиту його результати повинні бути доведені до керівництва суб'єкта господарювання та обговорені з ним. Автором підготовлено та наведено приклад листа керівництву підприємства за підсумками проведеної перевірки [28].

У ході виконання аудиторського завдання суттєвих порушень не виявлено, а фінансова звітність ТДВ «Яготинський маслозавод» за 2022–2025 роки визнана достовірною та такою, що відповідає вимогам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV щодо порядку її складання.

У аудиторському висновку в розділі «Відповідальність аудитора за аудит окремої фінансової звітності» чітко прописано, що «... окрема фінансова звітність в цілому не містить суттєвого викривлення внаслідок шахрайства або помилки, та випуск звіту аудитора, що містить нашу думку. Обґрунтована впевненість є високим рівнем впевненості, проте не гарантує, що аудит, проведений відповідно до МСА, завжди виявить суттєве викривлення, коли воно існує. Викривлення можуть бути результатом шахрайства або помилки; вони вважаються суттєвими, якщо окремо або в сукупності, як обґрунтовано очікується, вони можуть впливати на економічні рішення користувачів, що приймаються на основі цієї окремої фінансової звітності».

В аудиторському звіті виокремлено, що аудиторська компанія «...неаудиторські послуги, на які встановлено обмеження у ч. 4 ст. 6 Закону № 2258-VIII, нами не надавались. Також, ми не надавали Компанії жодних неаудиторських, послуг, окрім тих, що розкрий на окремій фінансовій звітності або звій про управління».

Також в звіті аудитора чітко прописано дотримання принципу незалежності: «... ми виконали відповідні етичні вимоги щодо незалежності, та повідомляємо їм про всі стосунки й інші питання, які могли б обґрунтовано вважатись такими, що впливають на нашу незалежність, а також, де це застосовано, щодо дій, вжитих для усунення загроз, або запроваджених застережних заходів».

В процесі проведення аудиту аудиторська компанія проаналізували:

- 1) облікову політику Компанії щодо біологічних активів тваринництва та рослинництва, сільськогосподарської продукції та товарів;
- 2) проаналізували методи оцінки, використані управлінським персоналом для біологічних активів тваринництва та рослинництва;
- 3) порівняли припущення, використані управлінським персоналом, до історичних даних Компанії, до фактичних даних Компанії та, де застосовано, до ринкових даних та індикаторів;

4) використану ставку дисконтування із залученням наших внутрішніх спеціалістів з оцінки;

5) порівняли ціни, використані управлінським персоналом, до ринкових даних, для сільськогосподарської продукції та товарів;

6) витрати на продаж сільськогосподарської продукції та товарів, та яким чином вони були враховані під час оцінки справедливої вартості за вирахуванням витрат на продаж;

7) розглянули розрахунки та судження, зроблені управлінським персоналом щодо оцінки справедливої вартості, зокрема, через тестування доказів, що підтверджують закриті дані, використані у оцінках рівня 2 та 3 ієрархії справедливої вартості, як зазначено у Примітці 34 до окремої фінансової звітності;

8) перерахували зміни справедливої вартості за вирахуванням витрат на продаж та порівняли результати перерахунку з сумами, визнаними у окремій фінансовій звітності;

9) розкриття інформації щодо біологічних активів, сільськогосподарської продукції та товарів в окремій фінансовій звітності.

Звичайно можуть бути і суттєві порушення з боку замовника аудита, до таких можна віднести:

1) невідповідне переведення оборотних активів підприємства до складу основних засобів;

2) неправильне визначення первісної вартості запасів при їх придбанні;

3) неправильне визначення первісної вартості запасів при їх придбанні;

4) застосування кількох методів оцінки при відпуску запасів, що мають однакове призначення та однакові умови використання;

5) неправильне визначення норм витрат на одиницю продукції;

6) неправильний розрахунок торговельної надбавки на реалізовані товари;

7) приведення дооцінки запасів після їх уцінки до чистої вартості реалізації на суму, що перевищує первісну вартість тощо.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ЇХ СТРУКТУРИ

Оборотні активи ТДВ «Яготинський маслозавод» виступають важливою базою, що формує матеріальну основу процесу виробництва. Рівень їх експлуатації впливає на підсумковий результат діяльності, а також фінансовий стан підприємства.

Ключовими напрямками підвищення продуктивності використання оборотних активів визначають:

- мінімізацію матеріальних запасів у приміщеннях підприємства завдяки зменшенню наднормативних залишків сировини, енергоносіїв, інструменту, внаслідок оптимізації логістики, через скорочення лімітів використання ресурсів на одиницю товару;

- скорочення тривалості періоду виготовлення основної продукції завдяки впровадженню інноваційної техніки і методик, зростання продуктивності роботи, нормативів витрат активів, зменшення терміну перебування в заділах компонентів та складальних вузлів;

- зменшення залишків нереалізованих товарів шляхом активізації збуту, посилення ефективності роботи відділу маркетингу, модернізації системи розрахунків, покращення комплектації відвантажень;

- зростання ритмічності виготовлення внаслідок стабільності випуску і передачі продукції, вдосконалення процесів прогнозування та організації праці;

- посилення концентрації, спеціалізації та кооперації;

- оптимізацію асортименту товарів та покращення якісних параметрів виробів.

Експлуатація оборотних коштів та їх результативність визначається тривалістю їх обігу, оборотністю. Отже, інтенсифікація оборотності спричиняє зростання обсягів випуску на кожну одиницю поточних витрат заводу,

вивільнення частки фінансів та формування додаткових ресурсів задля масштабування основного виробництва.

Визначення способів поліпшення раціонального використання оборотних засобів передбачає також інтеграцію новітніх систем та інших здобутків інженерної думки, що гарантують ощадність ресурсів, зниження собівартості та зростання якості товарів. Важливу роль у даному контексті відіграє трансформація зв'язків із суміжними компаніями, партнерами цього суб'єкта. Крім того, зміцнення власної позиції на ринку потребує стабільності у контактах із замовниками, підбору механізмів оплати, що забезпечують транзакції і сприяють прискоренню фіналізації продажу товарів та зарахування капіталу на рахунки установи.

Шляхи покращення ефективності експлуатації оборотних активів групують за трьома категоріями, які представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Шляхи прискорення оборотності оборотних активів ТДВ «Яготинський
маслозавод»

Передвиробнича стадія	Виробнича стадія	Реалізаційна стадія
1	2	3
прискорення та здешевлення перевезень;	вдосконалення поточкових методів обробки;	підвищення коефіцієнта використання матеріалів;
застосування більш точного нормування витрат матеріалів;	підвищення змінності виробництва;	комплексне використання сировини і готової продукції;
скорочення невикористаних затрат матеріалів;	зменшення тривалості міжопераційних періодів.	удосконалення конструкцій виробів.
заміна дорогих матеріалів більш дешевими		

Слід також пам'ятати про модернізацію контролю дебіторської заборгованості шляхом реформування кредитної стратегії та фінансових операцій, застосування інструментів заохочення платежів за фактом поставки.

Задля поліпшення показників оборотних активів на ТДВ «Яготинський маслозавод» доцільно завдяки роботі з боржниками оптимізувати склад його поточних коштів та наростити їхню ліквідну складову. Оптимальним варіантом

у поточному стані стане розробка механізму преференцій під час проведення розрахунків відразу після отримання товарів чи, за можливості, впровадження передплати, що надасть змогу забезпечити максимально великий обсяг надходжень від продажу продукції та виконаних робіт.

Одним з головних напрямів примноження та зростання ефективності керування оборотними коштами на підприємстві можна виокремити раціональність побудови порядку відбору постачальників.

Таким чином, задля інтенсифікації оборотності поточних активів установи ТДВ «Яготинський маслозавод» шляхом нарощування обсягів доходу від продажу товарів, варто покращувати якість маркетингових кампаній, фокусуватися переважно не на масштабні контракти, а на значну кількість замовників. Крім того, важливо запровадити систему бонусів для лояльних партнерів, коригування прайсових цін, що дозволить акумулювати додатковий прибуток від здачі майна в оренду.

Отже, за підсумками здійсненого аудиторського контролю було сформульовано заходи щодо модернізації процесів управління оборотними активами компанії ТДВ «Яготинський маслозавод».

«1) оптимізувати розмір грошових коштів через постійний контроль за розміром оборотних активів у грошовій, абсолютно ліквідній формі, а також через підтримання відповідної частини високоліквідних активів у формі поточних фінансових інвестицій та інших активів, які у разі необхідності можуть швидко перетворитися на грошові кошти, що дає можливість підтримувати платоспроможність підприємства на належному рівні;

2) оптимізувати структуру і склад оборотних активів за допомогою прискорення оборотності оборотних активів у цілому та окремих їхніх елементів;

3) оптимізувати структуру товарів шляхом зменшення випуску товарів із низькою рентабельністю та збільшити випуск товарів, що мають позитивну рентабельність та хороший рівень попиту;

4) оптимізувати запаси підприємства шляхом оцінки загальної потреби в сировині на плановий період, періодичного уточнення оптимальної партії замовлення сировини, регулярного контролю умов зберігання запасів;

5) оптимізувати рівень дебіторської заборгованості шляхом проведення контролю за станом розрахунків з дебіторами, оцінки платоспроможності та ділової репутації дебіторів, страхування ризиків тощо;

6) скоротити тривалість фінансового циклу шляхом прискорення обороту виробничих запасів та дебіторської заборгованості і некритичного уповільнення оборотності кредиторської заборгованості підприємства постачальникам;

7) підвищити рентабельність підприємства шляхом своєчасного використання тимчасово вільних залишків грошових активів для формування ефективного портфеля поточних фінансових інвестицій» [24].

Основні пропозиції з оптимізації структури оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод» наведені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Заходи із оптимізації структури та прискорення оборотності оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод»

Напрямки покращення, які пропонуються	Шляхи досягнення	Ефект
1	2	3
Збільшення виручки від реалізації товарів	Підвищення якості рекламних продуктів. Проведення більш інтенсивної реклами, вивчення ринків збуту, вивчення потреб споживачів, вироблення маркетингової стратегії. Орієнтуватись більше не на великі замовлення, а на велику кількість замовлень. Розширення сфери послуг підприємства	Збільшення частки власного капіталу на 10% до 64%. Покращення фінансової стійкості підприємства. Витрати на проведення реклами складуть 20 тис. грн. в 2019 році. Збільшення чистого доходу на 104 тис. грн.
Залучення нових орендарів на вільні площі підприємства	Контроль стану розрахунків за простроченою заборгованістю. Надання більшого розміру знижок, до 25%, постійним клієнтам	Збільшення абсолютної ліквідності підприємства до нормативного значення 2
Управління товарними запасами	Нормування залишків товарних запасів. Досягнення того, щоб темп росту виручки перевищував темп росту запасів.	Прискорення оборотності оборотних коштів на 10 днів. Поповнення розрахункового рахунку підприємства на 15 тис. грн.

Дані, висвітлені в матеріалах таблиці 3.6, доводять, що реалізація стратегій фінансового прогнозування, дієвого менеджменту дебіторської заборгованості та контролю запасів оптимізували склад оборотних активів і прискорять оборотність капіталу установи.

Стосовно проблемних аспектів контролю оборотних активів, то існує брак у науково-методичних джерелах чітко сформованої методики. Аналіз наукових праць вітчизняних та іноземних фахівців засвідчує явище відсутності уніфікованого погляду на алгоритм перевірки як конкретних питань, так і цілісного аудиту.

Найбільш дискусійним виступає аспект предмету ревізії, оскільки тільки деякі автори пропонують його трактування. Така ситуація зумовлена відсутністю консенсусного визначення суті аудиту в теоретичній базі. Через це науковці з аудиту намагаються не акцентувати на дефініції предмету контролю загалом та перевірки оборотних активів зокрема.

Наприклад, А. Д. Шеремет окреслює лаконічний список господарських подій та показників їх еквівалентності встановленим вимогам до процедур. Ю. А. Данилевський обґрунтовує досить об'ємний перелік напрямів згідно з параметрами, за якими здійснюється аналіз.

На нашу думку, варто використовувати таке формулювання: предметом аудиту процесів з оборотними активами є підтвердження правдивості вихідних відомостей щодо наявності активів, вичерпності та оперативності фіксації первинної інформації у підсумкових формах і регістрах, коректності здійснення їх обліку, його узгодженості з обраною стратегією та правилами законодавчих актів.

Паралельно з окресленням сфери перевірки проводиться підбір елементів, що мають бути досліджені. Формування списку об'єктів контролю визначається завданнями, які поставлені перед аудиторською групою.

Процедура здійснення перевірок стосовно дотримання компанією діючих норм визначаються МСА 250 «Врахування законів та нормативних актів при аудиторській перевірці фінансових звітів» [24]. Цей стандарт вказує, що фахівець має зважати на законодавство та акти під час перевірки звітів, оскільки їх ігнорування суб'єктом господарювання може суттєво позначитися на звітності або спричинити зупинку його функціонування.

Під час аналізу впливу випадків недотримання права щодо оборотних активів, експерт враховує: необхідність оприлюднення потенційних грошових наслідків; рівень дії фінансових результатів на достовірність і точність подання даних у звітності. Спираючись на масив отриманих первинних відомостей, контролер розраховує підсумкову величину аудиторського ризику та робить висновок про доцільність укладання договору на виконання робіт.

Пріоритетної уваги вимагає аудиторський ризик, що визначається як ймовірність надання некоректного або хибного судження після завершення всіх етапів перевірки. Фундаментальним аспектом при обчисленні цього показника є попередня детермінація суттєвості.

Суттєвість – це “розмір неточності у фінансовій звітності, якщо наявність інформації про цю неточність вплине на прийняття рішень користувачем цієї звітності” [25]. Міжнародний стандарт аудиту 320 “Суттєвість в аудиті” вимагає, «щоб аудитори визначали суттєвість на етапі планування одночасно з аудиторським ризиком, оскільки це допомагає правильно встановити характер, час та обсяг процедур аудиту» [25].

Як свідчить практика іноземної та національної професійної діяльності, під час розрахунку загального нормативу — максимально дозволеного рівня викривлень — виникають певні складнощі. Це зумовлено тим, що коло осіб, які використовують звітність, буває різномірним і, зазвичай, перевіряючим їх перелік невідомий.

Спеціалісти України на поточному етапі впровадження МСА, а значить, і безумовного використання принципу значущості помилок, лише формують найбільш вдалі методи для подолання цієї перешкоди. Тому варто скористатися

міжнародним досвідом роботи різних держав. Зауважимо, що в Америці та Британії застосовують рекомендовані показники суттєвості, які представлені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Орієнтовні критерії суттєвості помилок у фінансовій звітності, %

Розрахункова база	США		Велика Британія	
	мінімум	максимум	мінімум	максимум
Прибуток до оподаткування	5	10	5	10
Оборотні активи	5	10	Не використовується	
Загальна вартість активів	3	6	1	2

Використання обраних аналітичних показників та нормативів значущості суб'єктами аудиту обумовлюється затвердженою внутрішньою стратегією їхньої роботи, спрямованою на специфіку складу замовників, які отримують послуги.

ВИСНОВКИ

У межах дослідження розглянуто теоретичні та прикладні питання обліку, контролю та оцінки оборотних активів ТДВ «Яготинський маслозавод» за період 2022-2025 років. На основі отриманих масивів даних було сформульовано такі підсумкові тези:

опрацьовано 25 наукових джерел та законодавчих актів щодо регламентації обліку й аудиту поточних активів. У процесі підготовки дипломної роботи проаналізовано праці таких вчених, як Білейченко О. Г., Гур'єва Я. В., Стоянова-Коваль С. С., Чухно І. С. та інших фахівців. Серед ключових нормативних документів виокремлено Господарський кодекс, НП(С)БО 1 про фінансову звітність, міжнародні стандарти (IAS 1), а також галузевий стандарт «Запаси»;

проведено ретроспективний аналіз діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод» за трирічний цикл. Доведено, що ключовим напрямом роботи виступає промислова переробка молока, випуск масла й сирів, а також торговельні операції. Моніторинг показників засвідчив, що завод у 2022 та 2024 роках демонстрував прибутковість, проте за підсумками 2023 року отримав від'ємний результат. На кінець 2024 року керівництвом підтверджено намір компанії продовжувати функціонування згідно з концепцією безперервності. Аудиторські процедури не виявили критичних загроз, крім загальної економічної нестабільності в країні, які б ставали на заваді подальшій діяльності установи.

Поширення пандемії COVID-19, яка спричинила деструктивні явища в економіці, суттєво не деформувала робочі процеси Товариства, зокрема:

- параметри діючих контрактів лишилися незмінними;
- вимоги договірних зобов'язань виконувалися вчасно;
- режим роботи персоналу не зазнав скорочень;
- уцінки активів чи запасів зафіксовано не було.

Проте не можна ігнорувати ризик сповільнення ринку з наслідками, які важко виміряти кількісно, що може позначитися на майбутніх доходах.

В умовах повномасштабної агресії проти нашої держави завод продовжує роботу, забезпечує виплати персоналу та сумлінно сплачує податкові платежі. Певна частина штату в окремі періоди працювала в дистанційному форматі.

Водночас існують чинники, що створюють загрози фінансовій стабільності, а саме: ризик руйнування активів через обстріли, які здійснює ворог по об'єктах України. Зважаючи на воєнний стан, наразі неможливо передбачити всі потенційні виклики, що можуть виникнути надалі.

Для забезпечення фінансової стійкості ТДВ «Яготинський маслозавод» у кризовий період, пропонується впровадження наступних стратегічних кроків:

Диверсифікація логістичних шляхів: враховуючи ризики пошкодження інфраструктури, необхідно розробити альтернативні маршрути постачання сировини та збуту готової продукції, що дозволить мінімізувати затримки у виробничому циклі.

Оптимізація складських запасів: доцільно перейти від моделі максимального накопичення до стратегії гнучкого реагування, підтримуючи лише критично необхідний обсяг палива та запчастин для безперебійної роботи обладнання.

Моніторинг дебіторської заборгованості: важливо посилити контроль за термінами оплат від ритейлерів, використовуючи інструменти факторингу або передплати для запобігання дефіциту обігових коштів.

Страхування воєнних ризиків: попри складність процедур, слід розглянути можливість часткового страхування найбільш вартісних об'єктів активів, що знаходяться під загрозою знищення внаслідок бойових дій.

Впровадження цих заходів дозволить менеджменту підприємства оперативно адаптуватися до змін зовнішнього середовища, зберігши при цьому високий рівень ліквідності та конкурентоспроможності на вітчизняному ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельник Н. Г. Трансформація методики фінансового аналізу активів під впливом МСФЗ. Фінанси України. 2025. № 1. С. 12–28.
2. Гуцаленко О. О., Коцупатрий М. М. Облік і аудит оборотних активів в умовах цифровізації економіки. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 59.
3. Задніпровський О. Г. Управління оборотними активами підприємств харчової промисловості в умовах воєнного стану. Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. 2023. Т. 8. С. 45–52.
4. Левицька С. О., Мосійчук І. В. Аналіз ефективності використання оборотного капіталу: новітні підходи та показники. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". 2024. № 2.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 (зі змінами та доповненнями станом на 2025 рік).
6. PwC Ukraine. Огляд ринку харчової промисловості України: виклики ліквідності та управління активами 2024. Офіційний звіт. 2024. 42 с.
7. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV (в редакції від 19.09.2022). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
8. Про затвердження Методики оцінки об'єктів оренди, Порядку викупу орендарем оборотних матеріальних засобів та Порядку надання в кредит орендареві коштів та цінних паперів: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.08.1995 № 629. Дата оновлення: 15.04.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/629-95-%D0%BF#n10>
9. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 (в редакції від 10.08.2022). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.

10. Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text
11. П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»: затверджено наказом Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.1999р. ЦКБ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (дата звернення: 20.12.2019)
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 “Фінансові інвестиції”: наказ Міністерства фінансів України від 26.04.2000 № 91: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 „Біологічні активи”, затверджене Наказом Мінфіну № 790 від 18.11.2005 р.
14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.99 р. (в редакції від 03.11.2021). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
15. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій, від 18.03.2014
16. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ligazakon.ua>.
17. Офіційний web-сайт. ТДВ «Яготинський маслозавод». URL: <https://milkalliance.com.ua/company/enterprises/yagotinskij-maslozavod>
18. Безверхий К. В. Трансформація фінансової звітності в Україні: орієнтир на європейські стандарти обліку активів. Економічний аналіз. 2025. Том 35. № 1. С. 45–54. URL: <https://ir.kneu.edu.ua>
19. Гуцаленко О. О. Цифровізація обліку та аудиту оборотних активів: сучасні виклики та перспективи. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3214>

20. Жук В. М. Концептуальні засади обліку активів в умовах воєнних ризиків. Облік і фінанси. 2024. № 2 (104). С. 12–19. URL: <http://www.afj.org.ua/ua/article/1050>
21. Остап'юк Н. А. Методика обліку дебіторської заборгованості в системі управління ліквідністю підприємства. Бізнес Інформ. 2024. № 4. С. 210–217. URL: <https://www.business-inform.net>
22. Хомин П. Я., Писарчук О. В. Обліково-аналітичне забезпечення управління запасами на підприємствах харчової промисловості. Інноваційна економіка. 2023. № 3. С. 88–95. URL: <http://inneco.org>
23. Сікетіна Н. Г. Аналіз ефективності використання оборотних активів підприємства / Н. Г. Сікетіна, А. П. Іпатова, М. А. Овод // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 47 (1323). – С. 78-81.
24. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016–2017 років (в трьох частинах) – К.: Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2018.
25. Назаренко І.М., Місюров О.В. Аудит виробничих запасів: особливості, ключові аспекти та послідовність перевірки. Мукачівський державний університет. ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО. Вип. 19. 2018. С. 1312-1318. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/195.pdf. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-195>.
26. Батракова Т. І., Бондар В.В. Напрями підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. Випуск 15. Частина 5. 2015. С. 57-60. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_15/5/16.pdf.
27. Канурна З.Ф. Контроль оборотних активів підприємств машинобудівного комплексу. Міжнародний збірник наукових праць. 2013. № 3. С. 246-252.

28. Савченко А.М., Паянок Т.М. Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за допомогою економіко-математичних методів. Економіст. 2017. № 3. С. 27–32.

29. Савченко А., Горелик Д., Гаврилюк В., Вербіцький О. (2025). ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА. *Український економічний часопис*, (8), 123–127. <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2025-8-21>

30. Краєвський, В., Савченко, А., & Скорик, М. (2024). МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПОДАТКОВОГО АУДИТУ: ІМПЕРАТИВНІСТЬ АНАЛІЗУ ЗА УМОВИ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТЕРМІНУ. *Український економічний часопис*, (6), 26–30. <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2024-6-4>